

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1884. Första Kammaren. N:o 37.

Lördagen den 3 Maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 26 sistlidne April.

Anmäldes och bordlades

Konstitutions-Utskottets utlåtanden:

N:o 15, i anledning af väckt motion om ändring i §§ 15 och 18 Riksdagsordningen; samt

N:o 16, i anledning af väckt motion om ändring af 6 § Regeringsformen; äfvensom

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 13, i anledning af väckt motion om undersökning af de utvägar, som kunna finnas att tillgå för afhjelpande af olägenheten med afseende på mängden af de ärenden, som nu af Kongl. Maj:t i Statsrådet skola behandlas.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen:

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 7, Banko-Utskottets utlåtande N:o 13 och memorial N:is 14—16 samt Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 12.

Föredrogos å nyo och biföllos Stats-Utskottets den 30 sistlidne April och den 1 innevarande Maj bordlagda utlåtanden:

N:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande af ett kronohäkte i Norrbottens län; och

N:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för tillbyggnad af kronohäktet å Långholmen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 30 nästlidne April och den 1 innevarande Maj bordlagda memorial N:o 51, med förslag till voteringspropositioner samt med sammanjenkningsförslag i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut angående väckta motioner rörande dels afskrifning eller aflösning af grundskatterna, dels afskrifning af eller lättnader i rustnings- och roteringsbesvären.

Punkten I.

*Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.*

Friherre De Geer af Finspång: I den frågan, huru vida gemensam omröstning mellan Kamrarne må ega rum, då Kamrarne fatta olika beslut angående ändring af grundskatterna, är så mycket taladt och skrifvet, att det verkligen bjuder mig något emot att ännu en gång upprepa de skäl, som i detta afseende varit anförda. Men då jag måste motsätta mig Stats-Utskottets förslag i den nu föredragna punkten, så är det tillbörligt att åtminstone i korthet angifva de väsentligaste af dem.

Det är uppenbart, att Stats-Utskottets förslag strider emot Riksdagsordningen; ty 63 § deri stadgar, att, om Kamrarne icke blifva om ett beslut ense, frågan skall för den riksdagen hafva förfallit utom i de fall 65 § upptager. Och 65 § Riksdagsordningen omtalar endast såsom föremål för gemensam votering statsutgifter, bevillning samt frågor om Riksbanken och Riksgäldskontoret. Och till ingen af dessa kategorier höra grundskatterna. Det är icke heller på Riksdagsordningen, som Stats-Utskottet i förevarande fall stöder sig, utan på 69 § i Regeringsformen. Med erkännande deraf att intet stadgande i Regeringsformen får åsidosättas, äfven om det skulle stå i strid med något stadgande i Riksdagsordningen, vågar jag dock tro, att det å andra sidan måste medgifvas, att, om Regeringsformen är otydlig och medgifver olika tolkningar, af hvilka den ena öfverensstämmer och den andra strider emot Riksdagsordningen, den tolkning bör väljas, hvarigenom våra grundlagar komma i öfverensstämmelse med hvarandra. Frågan hänger nu på hvad Regeringsformen i 69 § menar med uttrycket »Stats-Utskottets förslag till statens reglerande». Man säger härom, att en statsreglering måste omfattas både inkomster och utgifter och således afse reglering jemväl af de förra. Men att den reglering, som omnämnes i denna 69 §, icke afser *alla* inkomster, framgår redan af samma paragraf, som talar om bevillningen såsom en särskild sak. Äfven på ett annat ställe i Regeringsformen förekomma »statsreglering» och »bevillning» såsom två skilda saker. Se vi på de inkomster, som upptagas i riksstaten,

så finna vi dem fördelade i tre kategorier, ordinarie inkomster, bevilningar och bankovinsten. Af dessa äro de båda sistnämnda, hvilka tillsammans innefatta den långt betydligaste delen af inkomsterna, icke alls tillhörande Stats-Utskottets behandling. Stats-Utskottets förslag angående statsreglering skulle således inskränka sig till endast de ordinarie inkomsterna. Men kan det verkligen sägas, att Stats-Utskottet i sitt förslag till statsreglering föreslår reglering af en enda af de ordinarie inkomsttitlarne? Deribland finnas t. ex. sådana som bötesmedel, arrendemedel, fyr- och båkmedel, jernvägstrafikmedel, skogsmedel o. s. v. Af dessa är det åtskilliga, som aldrig komma under Stats-Utskottets handläggning, och alla äro reglerade och utgå till följd af särskilda författningar och kungörelser, hvilka icke kunna af Riksdagen ensidigt ändras, emedan för förändringar deri fordras äfven Kongl. Maj:ts bifall. Det vanliga förfaringssättet vid statsregleringen är ju också, att Stats-Utskottet ingifver ett betänkande för hvarje särskild hufvudtitel, och att deri bestämmes och regleras noga hvarje utgift. I afseende på de ordinarie inkomsterna afgifver Stats-Utskottet deremot endast ett betänkande, huru dessa inkomster skola *beräknas*. Om vi se huru Riksdagen själf plägar uppställa statsregleringen i sitt s. k. »riksdagsbeslut», så visar det sig af 1883 års riksdagsbeslut, hvilket i formellt hänseende är ungefär liknande de föregående, huru som Riksdagen i första paragrafen deri förklarar, att den »på grund af §§ 62 och 64 i Regeringsformen pröfvat statsverkets behof och dervid bestämt hufvudtitlarnes ordinarie anslagsbelopp sålunda». Sedermera upp-räknas hufvudtitlarne med deras anslag; hvarefter yttras: »Till bestridande af nämnda utgiftssumma hafva vi beräknat följande tillgångar och inkomster» etc. Och i händelse »det skulle visa sig under löpande året, att Statskontorets inkomster äro otillräckliga för bestridande af dess utgifter, skola de för sådan händelse meddelade föreskrifter fortfarande lända till efterrättelse.»

Hvarföre skulle endast de ordinarie inkomsterna anses höra till Stats-Utskottets förslag i afseende på reglering af riksstaten, då derom icke finnes nämndt ett ord i 69 § Regeringsformen? Denna paragraf var mutatis mutandis af samma lydelse under det föregående statsskicket; och den egentliga skilnaden bestod deri, att dessa frågor då skulle hänvisas till det förstärkta utskottet. Och en sanning är det, att före det nya statsskicket införande var praxis något vacklande, huru vida sådana frågor, som den ifrågavarande, borde göras till föremål för omröstning i förstärkt Stats-Utskott eller icke. Man kan anföra exempel på, att både den ena och den andra åsigten gjorde sig gällande. Man får likväl härvid icke fästa allt för stor vikt, emedan det förstärkta utskottet i Rikdens Ständers tid anlätades i vida större omfång än hvad som nu är förhållandet med de gemensamma voringarne. Det blef ofta till följd af de fyra olika stånden ett så olösligt trassel vid besluten, att man slutligen kom derhän, att man till omröstning i förstärkt utskott hänvisade snart sagdt allting, der alla stånden ville hafva något definitivt beslut, men icke kunde komma öfverens om, huru det skulle affattas. Men under det nuvarande riksdagsskicket och med de förklaringar och närmare be-

Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.
(Forts.)

Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.

(Forts.)

stämmelser, som i nya Riksdagsordningen kunna anses gifna beträffande 69 § Regeringsformen, har mig veterligen en alldeles bestämd praxis gjort sig gällande i den riktning, att dylika frågor som den förevarande icke äro föremål för gemensam votering. Till en början stadgades vid 1868 års riksdag reglementariska föreskrifter för Riksdagen, hvilka biföllos af båda Kamrarne. Der ålades Stats-Utskottet att inkomma med voteringspropositioner endast i sådana frågor, som finnas nämnda i 65 § Riksdagsordningen. Vid åtskilliga tillfällen hafva sedermera Kamrarne stannat i olika beslut om grundskatterna, men någon gemensam omröstning har om dem aldrig egt rum.

I afseende på tillkomsten af den 65 § i Riksdagsordningen tillåter jag mig att meddela några uppgifter, hvilka väl egentligen icke kunna hafva någon betydelse för tolkningen, enär den antagna ordalydelsen i en grundlag gäller framför allt, och de motiv, hvarpå den är grundad, hafva en jemförelsevis ringa betydelse. Men dessa uppgifter kunna må hända ändock få något historiskt intresse och i alla händelser tjena till att förklara min ståndpunkt i frågan.

I de grunder till ny Riksdagsordning, som jag först till Konung Carl XV öfverlemnade, (och som jag återfick försedda med konungens egenhändiga anmärkningar tillika med ytterligare särskildt skrifna anmärkningar) stod i 12 punkten:

»De två Kamrarne hafva i alla frågor lika kompetens och myndighet. Bifalles ett förslag af den ena Kamraren och afslås af den andra, vare det afslaget. Ar frågan af egenskap att ej kunna förfalla, sammanträda båda Kamrarne för att rösta om de olika beslut, hvaruti hvardera förut stannat.»

Konungen gjorde härvid följande skriftliga anmärkning:

»Hvilka frågor kunna förfalla och hvilka kunna det icke? Föreskrifterna härom måste vara mycket tydliga och bestämda, om tvister skola kunna förekommas och undvikas.»

På konungens anmärkningar afgaf jag ett skriftligt svar, hvartill jag förvarat konceptet och deri sades det, angående denna punkt:

»Definitionen på de frågor, som ej kunna förfalla, är hemtat från 1848 års Regerings förslag, och utgör en legalisering af den nu i allmänhet följda praxis. Att alldeles förekomma stridigheter härom lärer ej vara möjligt utan att adoptera den belgiska grundsatsen, att allt förfaller, hvarom Kamrarne ej förena sig.»

Efter att hafva undergått åtskilliga förändringar lemnades grunderna till Expeditionschefen Dreijer för redigerande af förslag till Riksdagsordning, med föreskrift att i öfrigt tillämpa då gällande Riksdagsordnings grunder »med hufvudsaklig ledning af Regeringens den 1 Maj 1848 afgifna representationsförslag.»

§ 126 i 1848 års förslag lyder:

»När i fråga rörande ordinarie statsinkomsternas beräkning, statsutgifter eller bevilling eller angående Riksbankens eller Riksgäldskontorets förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skall till frågans afgörande deröfver omröstas på sätt i nästföregående § är stadgad.»

I Dreijers koncept till Riksdagsordning, hvarpå den slutliga justeringen verkställdes, stod ursprungligen i 65 §:

»När i fråga om statsinkomsternas beräkning, statsutgifter eller bevilling, eller angående Riksbankens eller Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, Kamrarne fatta stridiga beslut» etc.

Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.
(Forts.)

På konceptet finnes sedermera öfverskrifvet »*ordinarie*» framför *statsinkomsternas*, men slutligen både »*ordinarie*» och »*statsinkomsternas beräkning*» öfverstrukna, hvarigenom paragrafen fått sin nuvarande lydelse.

Hvarföre orden »*ordinarie statsinkomsternas beräkning*» utströkas kan jag numera icke erinra mig; men förmodar, att man ansåg denna beräkning icke nödvändig för statsregleringen, enär konungen enligt Regeringsformens 58 § skall uppvisa statsverkets tillstånd i alla dess delar till inkomster och utgifter, men enligt 59 § endast framställa förslag rörande sättet att genom bevillningar fylla hvad staten kan utöfver de ordinarie inkomsterna erfordra, samt att, i den händelse en sådan beräkning dock någon gång kommer i fråga, den i alla fall, och utan afseende på 69 § Regeringsformen, enligt 65 § Riksdagsordningen faller under gemensam votering, såsom inverkan på bevillingens hela belopp.

Enligt 1848 års förslag var 69 § Regeringsformen utesluten, såsom hörande till Riksdagsordningen.

Sådant var äfven ifrågasatt vid 1863 års förslag beträffande så väl denna 69 § som många andra, hvilka egentligen tillhöra Riksdagsordningen och som sannolikt fått sin plats i Regeringsformen af den anledning, att vid dess stiftande ännu icke fans någon ny Riksdagsordning uppgjord. Men man ansåg att de praktiska svårigheterna af förändringar flerstades i grundlagarne skulle blifva ganska stora, om man ändrade paragrafernas i Regeringsformen nummerföljd; och derföre stannade man slutligen vid att bibehålla snart sagdt alla paragrafer och låta samma allmänna föreskrifter i afseende på Riksdagsordningen stå kvar, som finnas i den nuvarande. Och såsom motiv härför anförde jag i mitt yttrande till statsrådsprotokollet, hvilket åtföljde förslaget till ny Riksdagsordning: »för ett sådant bibehållande af nummerföljden hafva måst insättas flere stadganden, hvilka i Riksdagsordningen hafva sin rätta plats och i Regeringsformen äro lika öfverflödiga, som densamma nu deremot svarande §§ af ett för begge dessa grundlagar gemensamt innehåll.» Det synes häraf, att man ansåg någon skiljaktighet mellan Regeringsformens bibehållna paragrafer angående Riksdagsordningen och den nya författningen icke förefinnas. Huru jag för min del uppfattade denna fråga framgår vidare alldeles bestämdt af ett yttrande, som jag afgaf till ridderskapet och adelns protokoll vid 1862—1863 årens riksdag, då det var fråga om de gemensamma omröstningarne och det olika antalet ledamöter i de båda Kamrarne, i afseende hvarå en reservant i Konstitutions-Utskottet framställt anmärkning. Det var nemligen vid föredragningen af Konstitutions-Utskottets betänkande, hvarigenom Riksdagsordningen förklarades hvilande, som jag afgaf detta yttrande. Jag sade då bland annat:

Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning
grundskatter.
(Forts.)

»Att, såsom en reservant antydt, grundskatter och indelningsverk m. m. häraf skulle löpa fara, kan jag icke inse, ty i dessa frågor gäller hvardera Kammarens veto; och just den omständigheten, att Första Kammaren icke har i sin hand den bevillning, som skulle ersätta dessa, bör väl göra den betänksammare att medgifva deras borttagande.

Häraf synes mig ovedersägligen framgå, att meningen var, dels att gemensamma omröstningar skulle så litet som möjligt ifrågakomma, emedan de utgjorde ett undantag från den allmänna grundsatsen att båda Kamrarne skulle hafva lika behörighet, och dels att bestämdt fastställa den tolkning, som mest gjort sig gällande angående 69 § Regeringsformen under det föregående statskicket. Sådan var åtminstone min mening, hvilken jag från början uttalat och som jag ännu vidhåller. Och därför anhåller jag hos Herr Grefven och Talmannen om proposition på, att Kammaren måtte med ogillande af den föreslagna voteringspropositionen förklara, att den nu förevarande frågan har förfallit.

Herr Montgomery-Cederhielm: Efter det utförliga och uttömmande föredrag i frågan, som vi nyss hört, synes må hända allt vidare ordande om saken vara öfverflödigt. Men såsom gammal ledamot af Stats-Utskottet anhåller jag dock att med några ord få angifva den grund, som jag följt både vid detta tillfälle och vid ett föregående, då jag liksom nu röstat mot att voteringspropositioner i frågor sådana som denna skulle till Kamrarne afgifvas.

Det har redan blifvit omnämndt, att i Utskottets betänkande finnes endast anförd 69 § Regeringsformen såsom stöd för voteringspropositionens aflåtande. Och om man får tala litet om hvad som passerat, utöfver hvad memorialet derom innehåller, så vill jag nämna, att, då frågan förelåg i Utskottet, funnos i förslaget åberopade både 69 § Regeringsformen och 63—65 §§ Riksdagsordningen. Men en något mera erfaren riksdagsman af den majoritet, som blef rådande inom Utskottet, föreslog då att utstryka 63 och 65 §§ Riksdagsordningen; och sålunda kom allenast 69 § Regeringsformen att stå kvar. Jag tror också att detta var från majoritetens synpunkt ganska riktigt; ty om något stöd skulle kunna finnas och upptäckas för uppställande af voteringspropositionen, så är det endast i 69 § Regeringsformen. Då 63 § Riksdagsordningen stadgar bland annat: »Hvad Kamrarne sammanstående besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva Kamrarne ej, efter den behandling ofvan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan utom i de fall 65 § upptager, anses hafva för den riksdagen förfallit»; då jag sedan går till 65 § Riksdagsordningen, och finner, att när frågan gäller statsutgifter eller bevillning eller Riksbankens eller Riksgäldkontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, då skall i händelse Kamrarne stanna i olika beslut gemensam omröstning ega rum; då vidare den fråga, som här föreligger, omöjligen faller under något af de ärenden, som i 65 § Riksdagsordningen uppräknas, så har jag för min del ansett alldeles klart och tydligt, att frågan bör anses hafva för denna

riksdag förfallet och således icke göras till föremål för gemensam votering.

En fråga, enahanda med denna, förevar vid 1872 års riksdag, då nemligen Stats-Utskottet uppgjorde voteringsproposition angående afskaffande af mantalspenningarne. Men då denna fråga kom till denna Kammare, blef voteringspropositionen af Kammarerna afslagen, och må det tillåtas mig uttrycka den förhoppningen, att så äfven nu måtte ske i denna fråga. En utmärkt författare, som skrivit sju dekader af Englands historia, slutar detta arbete på följande sätt: »På det hela och i jemförelse med andra länders samtida annaler var det en tidrymd, som förenade lycka och ära, en tidrymd med milda regenter och ett lyckligt folk. Det var lyckligt, emedan det var fritt, och emedan denna frihet var begränsad af uråldriga och lagligen fastställda bälverk; och det skall upphöra att åtnjuta denna lycka, om någondera af dessa vilkor upphöra att förefinnas.» Det synes mig, att dessa ord äfven hafva tillämpning på våra förhållanden, och då vi alla måtte önska, att vårt fädernesland måtte förtgå på den bana af lugnt framåtskridande, som det nu under många år har gjort, tror jag, att vi dervid böra ihågkomma, att vilkoret därför är, att vi begagna vår frihet på det viset, att vi icke glömma, att den är begränsad af lagen, och att ingendera statsmakten inkräktar på den andras rätt, så att hvarken konungamakten inkräktar på Riksdagens rätt eller Riksdagen på konungamaktens. Det är, såsom jag redan sagt, min åsigt, att den voteringsproposition, som här är framlagd, icke öfverensstämmer med grundlagens föreskrift, och får jag på denna grund anhålla, att denna Kammare, med ogillande af Stats-Utskottets förslag, måtte förklara den nu föreliggande frågan hafva förfallit.

*Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.
(Forts.)*

Herr Mankell: Jag skulle deremot anhålla att få yrka bifall till Stats-Utskottets förslag till voteringsproposition och att till stöd dertför anföra följande skäl.

Det torde allmänt erkännas, att 69 § Regeringsformen är den grundparagraf, efter hvilken frågan om gemensamma omröstningar skall bedömas. Det sätt, på hvilket man tyder eller tolkar denna paragraf, måste vara bestämmande för det omdöme, man faller i afseende på omröstningsfrågor. Betraktar man densamma i och för sig, allena stående, torde knappast något tvifvel kunna uppkomma, att ej med orden »statens reglerande» skulle menas riksstatens reglerande och icke endast utgiftsstatens. Språkbruket är i det hänseendet så bestämdt, att saken knappast kan bestridas.

Är det nu så, att med ordet riksstat skall menas icke blott utgiftsstaten, utan äfven inkomststaten, då måste i inkomststaten äfven ingå de ordinarie inkomsterna. Och är det så, att de ordinarie inkomsterna deri ingå, måste deri äfven de ordinarie skatterna tagas med i beräkning, samt omröstning derom kunna ske.

Ett stöd för en sådan åsigt finner man i en grundlagsparagraf, som under tvister om denna fråga vanligen blifver förbisedd, nemligen 57 § Regeringsformen angående »svenska folkets urgamla rätt

Förslag till att sig allena genom Riksdagen beskatta». Detta är paragrafens
 voterings- hufvudinnehåll, men der finnes äfven ett undantag tillagdt hvilket
 proposition lyder på följande sätt: »Huruledes särskilda menigheter må för egna
 angående behof sig beskatta, bestänmes genom kommunallagarne, hvilka af
 afskrifning af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas». Men något annat
 grundskatter. (Forts.) undantag för något annat slags skatteform finnes icke i denna para-
 graf angifvet. Om något annat undantag verkligen finnes, då skulle
 det stå der och icke annorstädes.

Men, säger man, och det hafva äfven de föregående talarne
 gjort, i 65 § Riksdagsordningen står uttryckligen, att gemensamma
 omröstningar blott få ske om statsutgifter och bevilningar samt
 följaktligen icke om ordinarie inkomster. Derpå måste jag gifva
 det gamla svaret, att Regeringsformen är *principallag*, efter hvilken
 Riksdagsordningen skall tydas och rättas. Anser man, att i 69 §
 Regeringsformen innefattas *hela* riksstaten, måste man äfven göra
 det med afseende på 65 § Riksdagsordningen, om också ordalagen
 skulle vara något olika. Att Regeringsformen är principallag, det
 tror jag icke kan förnekas; det står i ingressen till Regeringsformen
 och det står ytterligare i 85 § Regeringsformen, der det heter:
 »Såsom Grundlagar skola anses: denna Regeringsform, samt den
 Riksdagsordning, den Successionsordning och den Tryckfrihets-
 förordning, *hvilka i öfverensstämmelse med de grundsatser, som i
 denna Regeringsform bestämmas*, Riksdagen och Konungen gemensamt
 fastställa.»

Det torde icke vara alldeles obekant, att den paragraf i den
 gamla Riksdagsordningen före år 1865, som motsvarade 65 § i nu
 gällande Riksdagsordning, hade alldeles samma ordalydelse som 69 §
 Regeringsformen. Hvarföre har man ändrat detta? Har det varit af
 förbiscende, eller ligger någon mening derunder? Genom den förste
 talarens utredning fick man egentligen blott veta, att de flesta per-
 soner och myndigheter, som yttrat sig om saken, sjelfva varit derom
 tvifvelaktiga; de hafva strukit och korsat hit och dit, hvaraf resul-
 tatet blifvit sådant det nu är.

Jag har förgäfvets sökt efter någon inre grund, något principiellt
 skäl, hvarföre de ordinarie skatterna skulle vara undandragna de
 gemensamma omröstningarne. Jag har försökt upptäcka hvilken fördel
 eller nytta regeringen eller Kongl. Maj:t skulle kunna hafva af
 ett sådant undantag, men jag har icke kunnat finna dem. Jag
 skulle kunna inse, att det vore fördel, om ett sådant särskildt stad-
 gande eller undantag finnes, om de ordinarie inkomsterna finge an-
 vändas till vissa bestämda utgifter, och om således alla de inrätt-
 ningar, som med dessa bestämda utgifter upprätthållas, vore fasta
 och bestående samt icke kunde ändras utan Konungens och Riks-
 dagens gemensamma bestämmande. Men att så icke är fallet, det
 veta vi alla. De ordinarie inkomsterna ingå i den stora budgeten af
 statsinkomsterna, och derifrån tages icke något till vissa särskilda
 utgifter. Lika litet som sådant sker med afseende på bevilningen,
 lika litet göres det med afseende på de ordinarie inkomsterna. Hvad
 bevilningen beträffar, så finnes verkligen ett stadgande, som tydligt

hänvisar på, att vissa bestämda summor skola användas för vissa bestämda utgifter, fastän det aldrig kan åtlydas. Det står i 62 § Regeringsformen: »Sedan Stats-Verkets behof blifvit af Riksdagen pröfvade, ankommer det på Riksdagen, att en deremot svarande Bevilling sig åtaga samt att tillika fastställa, huru särskilda summor deraf skola till särskilda ändamål användas, och dessa summor under bestämda Hufvud-Titlar uti Riks-Staten anslå.» Detta sker icke, utan bevillingen ingår, liksom de ordinarie inkomsterna, i de allmänna inkomsterna.

*Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.*
(Forts.)

Således kan det omöjligen vara denna inre grund, som skulle utgöra någon fördel för regeringen att få sin hand med vid de ordinarie inkomsternas bestämmande. Ur statsregleringens synpunkt spela de ordinarie inkomsterna en så obetydlig rol i förhållande till bevillingen, att de knappast kunna utöfva något inflytande på regeringens förande, enär de ordinarie inkomsterna uppgå till omkring 20 millioner kronor och de extra inkomsterna till omkring 50 millioner, och förhållandet ständigt ändras till bevillingens förmån.

Man har här med något förakt talat om de prejudikat, som skulle kunna hämtas af denna grundlags tillämpning under förflutna tider, före år 1865. Jag tror likvisst, att det på senare tiden blifvit till fullo ådagalagdt, att med orden »statens reglerande» vid otaliga tillfällen äfven menades de ordinarie inkomsterna. Derpå skulle jag, om jag icke fruktade att allt för mycket upptaga Kammarrens tid, kunna anföra en mängd exempel, enligt hvilka det icke har varit något tvifvel om saken.

Men ändå värre är, att man kan anföra lika många exempel på, att det, som på den tiden motsvarade våra gemensamma omröstningar, nemligen det förstärkta Stats-Utskottets voteringar, omfattade äfven de ordinarie inkomsterna. Jag ber blott att få erinra om 1834 års riksdag, då det voterades om nedsättning af mantalspenningarne med 24,000 kronor. Den 19 Juli 1848 röstades om nedsättning i arrendet af ett kronosäteri. Den 15 September 1848 röstades om en ansenlig lindring i roteringsbördan för vissa båtsmanshemman i Halland. Samma dag om nedsättning i arrendebeloppet för ett kronolaxfiske. Den 27 September 1848 om afskaffande af »Fahlu kungsgårdshjelp» och åsättande af en motsvarande bevillniug. Den 7 september 1854 röstades om en afskrifning på hammarskatten på 44,000 kronor. Samma dag om en lindring å mantalspenningarne af 43,000 kronor. Den 28 September 1860 om fullständig afskrifning af qvarn- och sägräntan, utgörande 130,000 kronor. Och ännu så nära representationsförändringen, som 1863, röstades om Smälands husarers afsittande, hvarigenom en betydlig lindring för de smäländska rusthållarne skulle åstadkommas.

Flera dylika exempel skulle kunna anföras. När man förnekar värdet af dessa prejudikat, borde man åtminstone kunna anföra andra prejudikat i motsatt riktning. Derom har jag dock hvarken sett eller hört talas.

Kan man således nu anse, att i 1809 års grundlag ingick tanken på voteringar om de ordinarie inkomsterna, återstår blott att tillse, om samma åsigt har gjort sig gällande uti 1866 års Riksdagsordning,

*Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.* eller om något har blifvit ändradt i det fallet, d. v. s. om de gemensamma omröstningarna *icke* fullkomligt skulle motsvara det förstärkta Stats-Utskottets voteringar. Med anledning deraf skall jag be att få uppläsa hvad som af den förste talaren yttrades i hans anförande till statsrådsprotokollet den 5 Januari 1863, då 1866 års Riksdags-ordning första gången förelades Riksdagen:

»Den väsentligaste omständigheten, hvari förslaget i nämnda hänseende afviker från gällande Riksdagsordning, är afskaffande af de med representationens rätt nu beslutande Förstärkta Utskotten, hvilka temligen allmänt anses såsom ett af vårt riksdagsmaskineris störste lyten. I stället är såsom regel stadgad, att båda Kamrarnes bifall erfordras för att åstadkomma ett Riksdagens beslut. De få frågor, som ansetts ej böra förfalla genom den ena Kammarens afslag, nemligen de, som angå *Statsreglering* och Bevilling samt Bankens och Riksgälds-Kontorets förvaltning, skola, derest Kamrarna ej kunna om ett beslut sig förena, afgöras förmedelst *omröstning*» etc. etc.

I fullständig harmoni dermed yttrar Konstitutions-Utskottet: »Derest båda Kamrarnes beslut icke sammanstämma, skall, enligt det nya förslaget, frågan förfalla, så framt den ej rör *statsreglering* eller bevilling eller Bankens och Riksgäldskontorets förvaltning, då den afgöres medelst *omröstning*» etc. etc. Derefter beröres i samma betänkande den omständigheten, hvarföre Andra Kammaren genom dylika omröstningar skall erhålla större inflytande på skattefrågor än Första Kammaren: »Då efter den nuvarande folkmängden Första Kammarens ledamöter skulle blifva 119 och Andra Kammarens 180, komme visserligen denna sednare att i dylika frågor erhålla betydande öfvervigt, hvilket dock, hvad beskattnings- och penningfrågor i allmänhet beträffar, har sin förklaring deri, att denna Kammarer representerar flertalet af de skattdragande.»

Enligt hvad jag kan se, är således *den* tydning af grundlagen, som vill att gemensamma omröstningar skola tillåtas i afseende på de ordinarie inkomsterna, fullkomligt lika berättigad som den *mot-satta* tydningen, och har derjemte den stora fördelen, att den finner stöd i de prejudikat i afseende på samma fråga, hvilka i talrik mängd kunna åberopas från tiden mellan åren 1809 och 1865.

Hvad man här nu förehåller, är att stifta hvad man kallar »lex in casu» eller lag för tillfället. Men det är i allmänhet en farlig sak att stifta sådana särskilda lagar, ty de utgöra ett tveeggadt svärd, som lika väl kan användas mot dem, som föra svärdet, som dem, mot hvilka det riktas. Jag fruktar, att Första Kammarens redan på förhand gifna beslut i denna fråga i framtiden skall förorsaka många tvister och konflikter, hvarföre jag tager mig friheten att varna för detsamma, ehuru varningen förmodligen efter vanligheten icke blir beaktad.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets föreliggande förslag till omröstning.

Herr Stjernspetz: Frågan om gemensamma omröstningar öfver grundskatterna synes sönderfalla i tvenne frågor, den ena, huru vida Riksdagen *allena* kan besluta öfver dem, eller om sådana beslut skola

behandlas som lagfrågor, i hvilket senare fall omröstning naturligtvis vore origtigt, och den andra, huru vida *Riksdagsordningen* tillåter gemensamma omröstningars verkställande. Om man äfven kan hysa tvifvelsmål, huru vida på grund af *Riksdagsordningen* gemensam omröstning i förevarande fall skall ega rum, så synes mig dock den frågan, huru vida *Riksdagen* allena, utan Kongl. Maj:ts bifall, kan vidtaga ändringar i de ordinarie statsinkomsterna eller icke, så fullkomligt tydlig och klar på grund af Regeringsformen, att derom icke bör kunna uppstå det minsta tvifvel. Regeringsformen säger nemligen i 57 § »Svenska Folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af *Riksdagen* allena». Enär nu dessa ord äro så klara och tydligen omfattar *all* beskattning, så måste, derest det skulle finnas några inskränkningar i denna *Riksdagens* stora allmänna rätt, dessa inskränkningar tydligt vara angifna i samma eller någon annan paragraf. *En* sådan inskränkning, men också blott en, finnes verkligen, men denna är *icke* till konungamaktens förmån, utan utgör tvärt om en ytterligare utsträckning af svenska folkets fria beskattningsrätt. Den består, som tydligen säges i samma 57 paragraf, uti kommunernas rätt att för deras behof beskatta kommunens medlemmar, och till yttermera visso stadgas, att den bestämmes genom kommunallagarne, hvilka af Konungen och *Riksdagen* gemensamt stiftas.

Detta är det enda undantaget från *Riksdagens* fullständiga beskattningsrätt, som finnes i Regeringsformen. Alla de paragrafer, som af åtskillige talare — den 19 sistlidne April, då förevarande fråga infördes i diskussionen — hafva blifvit anförda som stöd emot en sådan åsigt, *innehålla icke det ringaste stadgande om eller inskränkning* i denna *Riksdagens* ovilkorliga rättighet. Man har i sådant afseende anført 59 paragrafen Regeringsformen.

Men, mine herrar, denna paragraf omnämner icke och innebär icke den minsta inskränkning i *Riksdagens* beskattningsrätt, den endast ålägger Kongl. Maj:ten en skyldighet, bestående deri, att i sammanhang med det i den närmast föregående paragrafen ålagda uppvisandet för hvarje lagtima riksdag af statsverkets tillstånd och behof äfven framställa blott och bart ett *förslag* rörande sättet att genom bevilningar fylla hvad staten kan utöfver de ordinarie inkomsterna erfordra. Dessutom har man velat finna ett stöd för sin mening deri, att här står *utöfver* de »ordinarie inkomsterna». Men detta kan väl icke innebära något upphäfvande af *Riksdagens* rätt att bestämma öfver och pröfva *hela* budgeten, som utom af 57 paragrafen ytterligare bekräftas af 62, 64 och 65 paragraferna, ty då skulle väl här stå utsatt, att grundskatterna eller de ordinarie inkomsterna i allmänhet icke kunde emot Kongl. Maj:ts förslag få förändras. I riksstaten komme alltid ordinarie inkomster att finnas, äfven om grundskatterna nedsättas med 10 procent, ja till och med om de *fullständigt* afskrefvos, och ingenting i denna paragraf inskränker *Riksdagens* rätt i sådant afseende, ty den innehåller, som sagdt, blott en skyldighet för Kongl. Maj:ten att framlägga *förslag* om statsverkets behof och *förslag* huru *Kongl. Maj:ten* anser dessa behof böra fyllas. I den nyss ofvan nämnde 62 paragrafen står, huru *Riksdagen* har rätt att pröfva och alldeles ensam besluta om så väl *stats-*

*Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter*
(Forts.)

Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.
(Forts.)

verkets behof, utan undantag, som sättet, på hvilket de skola fyllas. Om man läser igenom dessa paragrafer, finner man sannerligen icke i dem någon inskränkning.

Så komma motståndarne till Riksdagens fulla beskattningsrätt och citera den 64 paragrafen i Regeringsformen. Herr Bergström uppläste i dag för fjorton dagar sedan ett litet utdrag ur denna paragraf, hvaraf skulle framgå, att de ordinarie inkomsterna, särskildt, framför andra statsinkomster, skulle stå under Konungens disposition. Men denna paragraf lyder ej så som han citerade den, utan der står, att »såväl rikets ordinarie statsmedel och inkomster, som hvad, på sätt omförmält är, under namn af extra ordinarie utlagor eller beviljningar till Statsverket af Riksdagen anslås, vare under Konungens disposition att till de af Riksdagen pröfvade behof och efter den upprättade staten anordnas.» Denna 64 paragraf gör icke den ringaste skilnad emellan ordinarie statsmedel och extra ordinarie inkomster. Båda slagen af inkomster eller, med ett ord, alla de anslag, som Riksdagen gör, ställas till Konungens disposition att till de af *Riksdagen* pröfvade och godkända behof användas. Man kunde med mycket större skäl, — om ytterligare bevis därför behöfdes — anföra denna paragraf såsom just innehållande uttrycklig rätt för Riksdagen att fritt disponera öfver de ordinarie inkomsterna, ty det står uttryckligen i densamma, att *äfven de ordinarie statsmedlen i likhet med de extra ordinarie skola användas till de af Riksdagen pröfvade behof* och således äfven till en afskrifning af 10 procent af grundskatterna, i fall Riksdagen pröfvade det behöfligt. Till yttermera visso kommer den 65 paragrafen, der det står: »Dessa medel må icke annorlunda användas, än fastställt blifvit;» och ytterligare: »varande Statsrådets ledamöter ansvarige, om de låta afvikelse derifrån ega rum, utan att till protokollet föreställning deremot göra samt anföra, hvad Riksdagen i denna del förordnat.» Således framgår af alla dessa citat, att Riksdagen ovilkorligen har rätt att ensamt beskatta svenska folket och bestämma anslagsbehofven. Det finnes visserligen bland de ordinarie inkomsterna *en del*, som Riksdagen icke kan så lätt rubba, men detta beror på särskilda öfverenskommelser med enskilda personer eller särskilda lagar, som med dem nödvändigtvis äro förenade, och hvilka Riksdagen icke kan förändra. Men i afseende på rena *skatter*, såsom just grundskatterna, finnes icke någon lag, som är med dem förenad, utan här måste Riksdagen ovilkorligen ega beslutanderätt.

Om man skulle vilja genom indirekta bevis eller långdragna tolkningar söka skäl för att Riksdagen icke har en sådan rätt, så utesluter Regeringsformen sjelf alla sådana försök. Konung Carl XIII sjelf säger i ingressen till Regeringsformen: »så hafve VI fäst ett så mycket säkrare hopp om framgång i Wäre oafbrutne bemödanden att bereda Fäderneslandets framtida väl, som *Wäre och Wäre undersåtars ömsesidiga rättigheter och skyldigheter uti den nya Regerings-Formen blifvit så tydligt utstakade*, att de, med bibehållande af Konungamaktens helgd och verkningsförmåga, förena Svenska Folkets lagbundna frihet.» Kongl. Maj:t säger der sjelf, att denna Regeringsform så tydligt och bestämdt utstakar folkets och konungamaktens

ömsesidiga skyldigheter och rättigheter, att någon tvist derom icke bör kunna uppstå. När man derföre läser 57 paragrafen, som tillerkänner Riksdagen allena svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta, måste man, för att någon inskränkning deri skall finnas, också fordra att någon paragraf stadgar om en sådan inskränkning, och då någon sådan paragraf icke finnes i afseende på grundskatterna, måste jag anse allt, hvad som säges om Kongl. Maj:ts vetorätt härutinnan, såsom oberättigadt och *icke stödjande sig på någon, vare sig Regeringsformens eller någon annan grundlags paragrafer*. För öfrigt skulle en sådan vetorätt i grundskattefrågor vara både onyttig och skadlig för Kongl. Maj:t. Onyttig derföre, att grundskatterna och kronotionden tillsammans icke uppgå till fullt sex millioner, under det att hela statsverkets stat deremot uppgår till nära 80,000,000 kronor. Det vill säga i rundt tal utgöra de cirka en trettondedel af det hela. Det vore högst egendomligt, om Kongl. Maj:t skulle hafva förbehållit sig någon sådan vetorätt i en ringa del af statsverkets inkomster, men deremot icke ega en dylik rätt i afseende på det stora hela. Hvad detta skulle tjena till, förstår jag icke, och derföre hafva de, som uppgjort Regeringsformen, icke kunnat göra sig skyldiga till något så besynnerligt och onödigt, som detta. Nej detta försök att införa vetorätt för Konungen i grundskattefrågor är ett ganska nytt försök, ty, mine herrar, det har från urminnes tider varit ett axiom och utgjort en bestämd föreställning hos det svenska folket, att *Riksdagen ensam* har beskattningen i sina händer. Det erkännes också i alla våra grundlagar, det är först med den nya Riksdagsordningen, som man har sökt häfda ett sådant veto åt konungamakten. Jag tror att det kommer att fordras en mycket lång tid för att kunna öfvertyga svenska folket, att Kongl. Maj:t har en sådan rätt, likasom jag verkligen anser en sådan rätt till och med vara ganska farlig, ty i beskattningsfrågor är det nog svenska folkets representanter, som se bäst och säkrast, huru beskattningen bör vara beskaffad och ordnad.

Om jag sålunda icke på grund af Regeringsformen finner något tvifvel i afseende på denna fråga om gemensam omröstning, kan det vid första påseende synas, som om i Riksdagsordningen möjligen låge något hinder emot densamma. Men om man ser mycket noga på dess 65 paragraf, så är sjelfva dess mening något otydlig. Den säger nemligen: »när i fråga om statsutgifter eller bevilning eller angående Riksbankens eller Riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter» etc. Dessa båda ord »inkomster och utgifter» kunna mycket väl betyda sådana i allmänhet. d. v. s. *alla* statsverkets inkomster och utgifter, eller ock kunna de hafva afseende på orden statsutgifter, bevilning, Riksbanken och Riksgäldskontoret, och rätten till gemensam omröstning är enligt dessa båda tydningar obestriddig. Sjelfva denna paragraf är således kanske icke fullt tydligt affattad, men gifver anledning till förmodan, att i stället för statsutgifter borde stått något annat, t. ex. »statens regleranden, hvartill orden »inkomster och utgifter», bättre hade anslutit sig än »statsutgifter». Men om äfven denna paragraf kan tydas på annat sätt, så är Regeringsformen så mycket tydligare i 69 och följande

*Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.*
(Forts.)

Förslag till paragrafer. Grundlagen själf säger, att Regeringsformen är den främsta. I ingressen till densamma heter det nemligen: »följande Regeringsform, hvilken ifrån denna dag skall såsom *Rikets främsta Grundlag* gällande vara.» Regeringsformens 69 paragraf säger, att i sådana frågor som denna skall gemensam omröstning ega rum.

(Forts.) Regeringsformens 56 paragraf säger om Riksdagsordningen, att den endast bestämmes i hvilken ordning Konungens propositioner, så ock af riksdagsmännen inom Kamrarne väckta frågor må till afgörande företagas. Den kompletterar sålunda endast hvad man icke ansett behöfligt eller nödigt att bestämma om i Regeringsformen. Sjelfva namnet *Riksdagsordning* tillkännagifver också mera, att den blott är en ordning för Riksdagens sätt att arbeta, än att den skulle kunna upphäfa några af Regeringsformens bestämmelser.

På grund af hvad jag sålunda anført anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr vice Talmannen: De två siste talarne, men i synnerhet den siste, hafva nästan uteslutande sysselsatt Kammarne med en fråga, som alls icke hör hit, eller den, om Riksdagen ensam kan besluta om de ordinarie skatterna, och huru vida ett sådant beslut är gällande utan Kongl. Maj:ts godkännande. Denna fråga föreligger icke för närvarande, och den frågan läres svärligen kunna föreläggas för Riksdagen, då det alltid måste vara Kongl. Maj:ts sak att i denna väg först uttala sig. Men här är endast fråga om den form, i hvilken Riksdagen skall fatta sitt beslut angående dessa ordinarie inkomster. I det fallet har den förste talaren så utförligt utvecklats den åsigt, som jag för min del omfattar, att jag nästan anser det vara ett missbruk af Kammarne tid att ytterligare uppträda i frågan, men då så väl Stats-Utskottet som två talare här i Kammarne sökt göra en motsatt uppfattning gällande, må det tillåtas mig att yttra några ord. Såväl Stats-Utskottet som desse två talare stödde sig uteslutande på 69 § Regeringsformen och det der förekommande uttrycket: »då Stats-Utskottets förslag rörande antingen statens reglerande» etc. På dessa ord *statens reglerande* skulle således hvila den rätt, som man nu gör anspråk på för Riksdagen att om sådana frågor votera. Orden hafva af dessa talare amplifierats på det sätt, att, enligt talarnes yrkande, på grund af samma uttryck alla ordinarie statsinkomster skulle kunna vara föremål för gemensam omröstning. Men med den förste talaren frågar jag då: kunna bötesmedlen vara föremål för sådan votering; kunna trafikmedlen, för så vidt de bero på taxebestämmelser, vara föremål för gemensam omröstning; skulle, om Riksdagen — hvilket icke är omöjligt — finge räkna på någon ordinarie inkomst af myntningen, denna inkomst också kunna blifva föremål för gemensam votering? Dessa exempel skulle kunna mångfaldigas. Denna lära är i och för sig orimlig, och den vederlägges af de anförda exemplen. Men man förbinder dermed den föreställningen, att Kamrarne skola vara berättigade att votera om alla skatter. Dock förekommer icke i någon paragraf, hvarken i Regeringsformen eller i Riksdagsordningen någon antydning om en sådan rätt att votera angående de ordinarie skatterna. Der står uttryckligen taladt om

bevillningar, hvilka ock derföre blifva föremål för votering, men om de ordinarie skatterna finnes intet i den vägen stadgad. Nu vill man säga, att de nämnda orden, »statens reglerande», i sådant fall icke hafva någon betydelse, men det hafva de; de betyda, att med bestämmandet om statsutgifterna skall tillika förenas en beräkning af statsverkets inkomster, och om beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster måste ovilkorligen voteras, i händelse Kamrarne stanna i olika beslut, vare sig man anser en sådan votering såsom en oeftergiffig följd af stadgandet, att Riksdagen skall bestämman bevillningen, hvars hela belopp beror på beräkning af de ordinarie inkomsterna, eller man anser det ligga i de nämnda orden »statens reglerande», hvilket det efter min uppfattning gör, och hvilket är just hvad de säga i fråga om de ordinarie statsinkomsterna. »Statens reglerande», i den betydelse, som dessa ord här hafva, sträcker sig öfver alla ordinarie statsinkomster och behöfva icke begränsas till skatterna, om hvilka ingenting förekommer i Regeringsformen eller Riksdagsordningen. Men då de gemensamma voteringarne utgöra ett undantag från den allmänna regeln, att Kamrarnes sammanstämmande beslut fordras, för att Riksdagen skall anses hafva fattat ett beslut, är det gifvet, att hvad derifrån icke särskildt undantages måste ligga under hvardera Kammarens särskilda pröfning. Man har här talat om, huru det förhöll sig under ständsriksdagarnes tid, och i det fallet kan jag icke annat än upppepa, hvad den förste talaren erinrade om, eller att då voterades ständigt, när stånden fattat positiva men olika beslut; det var då en ren nödvändighet, emedan i annan händelse många omfattande frågor skulle fallit, ehuru alla fyra stånden voro ense om hufvudgrunderna, men i en eller annan detaljfråga fattat olika beslut. De, som erinra sig dessa ständsriksdagar, veta, huru man voterade i förstärkt Lag-Utskott om lagparagrafer; det finnes åtskilliga viktiga paragrafer i vår nuvarande strafflag, som på det sättet tillkommit.

Af dessa skäl anser jag för min del, att den nu föredragna voteringspropositionen icke bör af Kammaren godkännas, utan hemställer jag om afslag på densamma.

Herr Bexell: För att icke vidare taga Kammarens tid i anspråk, inskränker jag mig till att instämma i hvad Herr Mankell i saken uttalat.

Herr Wallenberg: Herr vice Talmannen har sagt, att det är att missbruka Kammarens tid att yttra sig i denna viktiga fråga. Ja, det vore det, i fall man skulle försöka att lemna någon vidare utredning, sedan den förste ärade talaren och Herr vice Talmannen yttrat sig i formfrågan. Men så länge vi hafva slutet votering, är detta en sådan fråga, i hvilken hvar och en har rätt att uttala sin åsigt för sin egen skull, och derföre tillåter jag mig fästa uppmärksamheten på, att just dessa försök, till missbruk af den gemensamma omröstningen, äro farliga attentat mot vår nuvarande Riksdagsordning och hela vårt statsskick. Derföre anser jag det vara af den största vikt, att Kammaren häfdar sin ställning och söker att

*Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.*
(Forts)

*Förslag till
voterings-
proposition
angående
afskrifning af
grundskatter.* upprätthålla den stadgade ordning, som alla menniskor togo för gifvet skulle blifva gällande, när Riksdagsordningen nedskrefs och beslöts.

Jag instämmer i Herr vice Talmannens yrkande.

(Forts.)

Herr Grefven och Talmannen: Jemlikt § 63 Riksdagsordningen, jemförd med § 69 Regeringsformen och § 65 Riksdagsordningen, anser jag föreliggande fråga hafva förfallit till följd af Kamrarnes skiljaktiga beslut, och förklarar jag mig deraf förhindrad att framställa proposition å bifall till Stats-Utskottets hemställan i nu föredragna punkt.

Herr Mankell: Då diskussionen ännu icke förklarats avslutad, anser jag mig böra vördsamt protestera emot Herr vice Talmannens yttrande, att jag skulle hafva inblandat i saken något, som dertill icke hör, eller yttrat något enda ord om Konungens pröfningsrätt; och tager jag hela den öfriga Kammaren till vittne på att så icke skett.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels, af Friherre *De Geer*, att Kammaren, med ogillande af den föreslagna voteringspropositionen, skulle förklara förevarande fråga hafva förfallit, dels ock att Utskottets förslag till voteringsproposition skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Friherre *De Geers* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten II.

*Förslag
till voterings-
proposition
angående
lättnad i
rustnings-
och roterings-
besvären.*

Friherre *De Geer* af Finspång: För mig gäller det såsom osviklig regel, att, om en lag eller författning är af egenskap att i och för sig sjelf icke kunna ändras annorlunda än genom båda Kamrarnes sammanstående beslut, en gemensam votering Kamrarne emellan om en sådan ändring icke kan ske endast därför, att man med frågan om en sådan ändring har förenat en fråga om en statsutgift. Nu är indelningsverket en sådan författning, som för en ändring fordrar båda Kamrarnes samstämmiga beslut jemte Kongl. Maj:ts bifall, och indelningsverket består till sitt väsende af rustnings- och roteringsbesvären. En lättnad i rustnings- och roteringsbesväret måste anses såsom ändring deri, och derfor kan jag för min del icke gå in på, att gemensam votering derom eger rum, utan tillåter jag mig framställa samma anhållan som vid förra punkten, att Kammaren måtte, med ogillande af den framställda voteringspropositionen, förklara frågan hafva förfallit.

Herr vice Talmannen: Jag anhåller endast att få fullständigt instämma i den uppfattning af grundlagarne, som den siste ärade talaren uttalat, och jag lägger Kammaren på hjertat att i en fråga sådan som denna icke vika från en så utomordentligt vigtig regel,

som den att låta hufvudsak städse vara hufvudsak. Jag yrkar således afslag på Utskottets förslag.

Förslag till voteringsproposition angående lättnad i rustnings- och voteringsbesvär.
(Forts.)

Herr Grefven och Talmannen: Då § 69 Regeringsformen och § 65 Riksdagsordningen icke föranleda dertill, att fråga om förändring af indelningsverket kan blifva föremål för gemensam omröstning Kamrarne emellan, och detta förhållande icke omintetgöres derigenom att, såsom i nuvarande fall, en statsutgift är med frågan förknippad, så anser jag samma fråga till följd af föreskriften i § 63 Riksdagsordningen genom Kamrarnes olika beslut hafva förfallit, och är deraf förhindrad att framställa proposition å bifall till Stats-Utskottets hemställan i nu föredragna punkt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att beträffande ifrågavarande punkt yrkats, dels, af Friherre *De Geer*, att Kammaren, med ogillande af den föreslagna voteringspropositionen, skulle förklara förevarande fråga hafva förfallit, dels ock att Utskottets föreliggande förslag till voteringsproposition skulle afslås.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Friherre *De Geers* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Punkten III.

Friherre *Klinckowström*: Jag kan icke neka, att den sammanjemkning, som Stats-Utskottet här försökt, mellan de båda Kamrarnes beslut, förefaller mig något egendomlig. Såsom bekant, blef denna punkt i Stats-Utskottets föregående betänkande af denna Kammare gillad endast under vilkor, att det i ingressen skulle stå, att Riksdagen *för sin del* beslöt. I detta förslag till sammanjemkning hafva dessa ord *för sin del* helt enkelt blifvit utstrukna, och som för öfrigt ingen skilnad i de båda Kamrarnes beslut förefinnes i sak annat än att, rörande rusthållarnes vid de afsuttna kavalleriregementena rättighet att få inbetala 40 kronor för att blifva af med små-persedlarnes underhåll och anskaffning, detta skulle blifva beroende af deras fria medgifvande, hvilket i det föregående betänkandet ej var utsatt, så kan jag för min del icke gilla detta förslag till voteringsproposition. Jag gör detta för rusthållarnes samt rotehållarnes vid båtsmanshållets egen skull. Jag vill nemligen *saken* af allt hjerta och till hela den utsträckning, såsom den blifvit föreslagen, men långt ifrån att jag anser formen här vara bisak, tror jag, att den är så väsentlig, när frågan kommer inför Kongl. Maj:t, att det är mycken sannolikhet för, att Kongl. Maj:t icke godkänner förslaget, om det kommer före i den form, som Utskottet nu föreslagit oss att godkänna. Ty det lider väl intet tvifvel, att här är fråga om ändring i indelningsverkets kontrakt, och deröfver skall enligt 80 § Regeringsformen Kongl. Maj:t jemte Riksdagen besluta, men icke endera statsmakten ensam. Hade deremot en

Sammanjemkningsförslag angående anskaffning af beväringssersedlar m. m.

Samman-
jemknings-
förslag
angående
anskaffning
af beväring-
persödlar
m. m.
(Forts.)

underdånig skrifvelse blifvit föreslagen, i hvilken Riksdagen meddelar, att Riksdagen *för sin del* beslutat dessa lättnader, och en sådan skrifvelse sedermera till Kongl. Maj:t expedierats, så är det intet tvifvel om, att frågan fått sin lösning på det sätt, som Riksdagens flertal synes önska; men sker det på sätt nu är föreslaget, så befarar jag, att ingen lösning blir utaf till nästa riksdag.

Det är på denna grund, jag anser, att denna Kammare bör vidhålla sitt förut fattade beslut och nu afslå det förslag till sammanjemkning, som föreligger, hvarpå jag anhåller om proposition.

Herr Björnstjerna: Det var med en obehaglig öfverraskning man fann i Stats-Utskottets betänkande N:o 33, att den vanliga form frångåtts, som städe blifvit iakttagen i liknande frågor, enligt hvilken Utskottet bort tillstyrka Riksdagen, »att *för sin del* besluta», men icke, såsom i detta memorial, helt enkelt anmoda Riksdagen *att besluta*. Frågan upptogs då, såsom herrarne minnas, i denna Kammare af flere talare, och Första Kammaren biföll punkten B, mom. 2 och följande efter en redaktion, i hvilken dessa ord: »att *Riksdagen för sin del måtte besluta*», blifvit införda. Det förefaller mig vara ganska ovisst, huru vida Kammarens beslut blifvit sådant det blef, så vida icke dessa ord blifvit införda, ty jag hörde från många håll uttalas betänkligheter mot utslutandet af dem. Hade dessa ord icke kommit in, hade kanske hela saken förfallit genom Första Kammarens afslag.

Utskottet söker nu visserligen bortresonera vigten och värdet af dessa ord genom att förklara, att »Andra Kammaren, vid sitt godkännande i hufvudsak af hvad Utskottet i dessa moment föreslagit, icke kan hafva afsett något uttalande om den i Regeringsformens 80 § Konungen förbehållna pröfningsrätt»; men denna förklaring motsäges ju af Utskottets beslut att icke låta orden »för sin del» kvarstå. Utskottet har så godt som alldeles oförändrad antagit den redaktion, som Första Kammaren antog och hvilken var helt olika Utskottets ursprungliga, men har derifrån utslutit dessa ord »för sin del». Detta måtte väl bevisa, att Utskottet fäst någon särskild vikt vid, att dessa ord icke skulle kvarstå. Att Utskottet i stället infört en fras i motiveringen, hvilken motsäger hvad det i beslutet godkänt, kan jag ej finna motsvara betydelsen af dessa ords kvarstående, hvilket icke endast traditionen utan äfven grannlagenheten fordrar.

För att likväl icke nu försvåra Riksdagens arbete vill jag icke göra något yrkande, utan inskränker mig till att anmoda Första Kammarens ledamöter i ett blifvande Stats-Utskott att icke låta det blifva en praxis, att dessa ord hädanefter komma att vid liknande tillfällen utslutas, samt att uttrycka mitt beklagande att icke i detta betänkande finna en enda af Första Kammarens ledamöter antecknad såsom reservant.

Herr vice Talmannen: Då jag vid alla tillfällen sökt att göra den äsigt gällande, att Riksdagen bör på det högsta respektera konungamakts rättigheter och icke söka att deri göra något ingrepp, anhåller jag att här få uttala skälen, hvarför jag för min del icke

ser något hinder att bifalla det sammanjemkningsförslag, som är föredraget för Kammaren.

Jag vill då till en början, för att ytterligare betona min ställning till sådana frågor, erinra derom, att jag städse fasthållit, att konungamaktens rättigheter äfven böra af Riksdagen respekteras i sådana fall, der sådant iakttagande ligger i sjelfva sakförhållandet, äfven om det icke är fullt klart i afseende på formen, och att jag städse uppträdt mot de försök att minska sådana för statsverket eller för viktiga institutioners gång nödvändiga anslag, hvilka stundom ifrågakommit.

I detta fall är man nog lycklig att icke behöfva hysa några tvifvel om konungamaktens rättigheter. De äro så tydligt uttalade i 80 § Regeringsformen, att den, som icke ser det, är verkligen att beklaga. Under sådana förhållanden har jag för min del icke trott, att det skulle ligga någon så särdeles stor vikt uppå att också i beslutet uttrycka det, då de båda Kamrarne stannat i olika beslut, och då det möjligen kan hända, att ett vidhållande i denna del af beslutet skulle kunna, på sätt den siste ärade talaren riktigt anmärkte, försvåra riksdagsarbetet.

Jag vill äfven fästa uppmärksamheten derpå, att denna Kammare har af Stats-Utskottet fått ett ganska vackert erkännande af sitt beslut i den form, som Stats-Utskottet gifvit sitt förslag. Ty der står numera, »att Riksdagen beslutat, att statsverket från och med år 1885 må öfvertaga den rusthållarne vid ej mindre det berustade kavalleriet än äfven det berustade infanteriet åliggande skyldighet» o. s. v., och först sedermera i slutet af punkten kommer omnämmandet af det reservationsanslag, som för ändamålet behöfves, under det att det ursprungliga förslaget var uppställt så, att anslaget var gjordt till hufvudsak, och eftergifterna åt rusthållarne kommo efteråt såsom en följd af anslaget. I denna förändring af Stats-Utskottets uppställning ser jag, för min del, hufvudsaken i denna fråga, och då Första Kammaren häri fått rätt, kan jag så mycket mindre se, att det är skäl att hålla på de öfverflödiga, men i sakens natur liggande orden »för sin del». Då Stats-Utskottet dessutom särskildt fäst uppmärksamheten derpå, att någon tvist härom icke föreligger, anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Montgomery-Cederhielm: Då 63 § Riksdagsordningen föreskriiver, att, derest Kamrarne i någon fråga stanna i olika mening, det åligger Utskottet söka att de olika meningarne, så vida möjligt är, sammanjemka och med förslag derom till Kamrarne inkomma, så var det Stats-Utskottets skyldighet att söka åstadkomma en sammanjemkning. Det ligger i sjelfva detta ords begrepp, att vid ett sådant försök hvardera Kammaren bör uppgifva något af hvad den yrkat, och man får försöka att, vägande på guldväg, skipa rättvisa mellan Kamrarne. De af herrarne, som varit med om sådana sammanjemkningsförslags uppgörande, veta ganska väl huru noga

*Samman-
jemknings-
förslag
angående
anskaffning
af beväring-
spersedlar
m. m.*
(Forts.)

Samman-
jemknings-
förslag
angående
anskaffning
af beväring-
perseölar
m. m
(Forts.)

dervid tillvägagås, och huru hvardera Kammarens ledamöter söka bevaka, att allt hvad från den Kammaren blifvit yrkadt skall komma in i sammanjemkningsförslaget.

Emellertid synes det mig, att Utskottet här har åstadkommit ett förslag till sammanjemkning, som borde kunna af båda Kamrarne antagas, och jag styrkes i den förhoppningen deraf, att det blifvit i Stats-Utskottet af båda Kamrarnes ledamöter antaget utan någon slags reservation och utan någon egentlig diskussion. Detta torde ändå visa, att båda Kamrarne fått sina åsikter bevarade. Herr vice Talmannen har redan visat, huru detta, att orden: »för sin del» blifvit uteslutna, icke egentligen kan anses vara i denna fråga hufvudsak, utan det är sjelfva frågan om lättnaderna, som är det viktigaste. Jag tror, att Riksdagen skulle komma i särdeles stora svårigheter, om denna sammanjemkning blefve afslagen, och det skulle vara illa, om frågan helt och hållet förfölle. Jag får därför, för min del, tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Forssell, Hans: Då jag var den, som hade äran formulera det beslut, i hvilket bland annat inflöt frasen »för sin del», anhåller jag att få framställa den förklaring, att det naturligtvis icke var min afsigt med denna fras att på något sätt framställa den som ett värn för ett Kongl. prerogativ, hvilket är oemotsägligt, och hvilket icke behöfver försvaras, då det icke ens angripits. Icke heller har det varit min afsigt att framställa frasen såsom ett trätöfrö mellan båda Kamrarne. Det viktiga i formelt hänseende är, såsom Herr vice Talmannen påpekat, just den skilnad, som är gjord mellan beslutet om regleringen och beslutet om anslaget. Huru vida i ingressen till det första beslutet orden »för sin del» inflyta eller icke, synes äfven mig numera vara likgiltigt, i synnerhet efter den uttryckliga förklaring, som i Stats-Utskottets motivering har afgifvits.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde Herr Grefven och Talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå, samt förklarade sig finna den förra propositionen, som förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre Klinckowström begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller punkten III i Stats-Utskottets memorial N:o 51, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—87;
Nej—27.

*Samman-
jemknings-
förslag
angående
anskaffning
af bevarings-
persedlar
m. m.
(Forts.)*

Föredrogs å nyo och lades till handlingarna Bevillnings-Utskottets den 30 sistlidne April och den 1 innevarande Maj bordlagda memorial N:o 5, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å Utskottets betänkande N:o 3, angående vilkoren för försäljning af bränvin.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 23 och 26 nästlidne April bordlagda utlåtande N:o 47, i anledning af så väl Kongl. Maj:ts nådiga propositioner som ock en af enskild motionär gjord framställning i fråga om eftergift af kronans rätt till vissa danaarf.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 23 och 26 i sistlidne månad bordlagda utlåtande N:o 48, i anledning af väckta motioner om mantalspenningarnas afskaffande.

*Ifrågasatt
afskaffande
af mantals-
penningarna.*

Herr Mankell: Stats-Utskottet har behagat afstyrka den af mig väckta motionen, och deremot är naturligtvis ingenting att anmärka; men hvad jag möjligen såsom motionär skulle haft rättighet att begära är, att motiveringen varit något bättre, än den nu blifvit, då Utskottet icke täckts anföra andra skäl än dem, som flera gånger förut blifvit vederlagda och dessutom af mig särskildt i min motion upptagna och bemötta. Det vill nästan synas, som om Utskottet icke ens gjort sig besvär att genomläsa motionen, ty då skulle det väl försökt att vederlägga mina skäl. Något sådant försök har icke skett, utan Utskottet har helt »sans façon» behandlat motionen. Frågan är likväl för vigtig för att så handlost släppas.

Det första skäl, Utskottet anfört för afslag, är att Utskottet anser »en personlig skatt till staten böra bibehållas, hufvudsakligen för att nära medvetandet om hvarje medborgares skyldighet att bidraga till statens behof.» I anledning deraf ber jag att få fråga, om Utskottet verkligen sjelf tror på det skälet? Eller kan det vara möjligt, att Utskottet tror, att icke hvarje samhällsmedlem utan mantalspenningar har medvetenhet om sina skyldigheter, eller att detta medvetande skulle släppas, om mantalspenningarne borttagas? Jag kan försäkra, att detta medvetande finnes just hos de obemedlade klasserna. De känna mycket väl, icke allenast att det finnes flera personliga skatter, utan äfven att skatternas hufvudsakliga börda

Ifrågasatt afskaffande af mantalspenningarna. (Forts.) utgöres af förbrukningsskatter, som i främsta rummet drabba dem. Men äfven om detta medvetande felades, vägar jag hemställa, om det kan vara staten värdigt och af detsamma hederligt handadt att draga fördel af den okunnighet, som antages förefinnas? Jag tror icke det.

Att emellertid icke en sådan okunnighet råder, derpå ber jag att få anföra ett färskt bevis genom att påpeka hvad som förekom inom Stockholms arbetareförening vid en större sammankomst för några dagar sedan. I det referat rörande denna sammankomst, hvilken jag i öfrigt hvarken bevistade eller ens hade kännedom om, heter det:

Motionen om afskaffandet af mantalspenningarne var af Utskottet afstyrkt. Såsom skäl härför anförde Utskottet, bland annat, att mantalspenningarne böra kvarstå som en erinran för de skattskyldige om deras medborgarskap. Detta skäl klandrades skarpt. Man fann det underligt att Utskottet ville erinra de skattskyldige om sitt medborgarskap blott genom ålagda skyldigheter, icke genom erhållna rättigheter. Vore det äfven riktigt att man genom skatter skulle erinras om sitt medborgarskap, så funnos, ansåg man, förutom mantalspenningarne många andra skatter, hvilka tillräckligt på detta sätt erinrade de skattskyldige att de egde medborgarskap så till vida, att de hade rätt att betala skatter. Mantalspenningarne behöfde således ej härför bibehållas, utan borde afskaffas, synnerligast som de erlades med lika belopp för den rike som för den fattige — — — — —

Till sist uttalade mötet sitt ogillande öfver det skäl (erinras om medborgarskapet) som Stats-Utskottet anført för bibehållande af mantalspenningarne. Mötet var talrikt besökt. (Tiden N:o 98).

Af detta referat kan man åtminstone sluta, att *Stockholms* arbetare icke dela den förutsatta okunnigheten eller fördomen angående skatternas beskaffenhet.

Vidare säger Utskottet, »att mantalspenningarne icke, med afseende på nuvarande penningvärde, kunna betraktas såsom någon betungande skatt, helst befrielse från desammas erläggande för fattigdom kan medgifvas.» Hvad penningvärdet egentligen har med denna fråga att göra, har jag svårt att inse, åtminstone är dess inverkan på saken mycket liten. Hufvudsaken i frågan är *skatteförmågan*; och utgår man från den synpunkten, lär det knappast låta sig förnekas, att en skatt är i högsta grad betungande, som utgår med *samma* belopp för den som har 500 kronor och för den som har 50,000 kronor i inkomst. Detta är så klart, att man måste förundra sig öfver att Utskottet icke haft bättre skäl att anföra, än ett så orimligt som detta.

Vidare erinrar Utskottet, såsom skäl för afslag, om de skattnedsättningar, som vid föregående riksdag gjordes i fråga om de personliga afgifterna. Det är ganska sant, att Riksdagen beslöt rätt vackra nedsättningar; men deri ligger väl icke något skäl, hvarför icke den skatt, som skattekomitén erkänt vara orimlig och bland de råaste skatteformer, som finnas, samt hänvisande på sambällets barn-dom o. s. v., skulle kunna afskaffas så fort som möjligt, i synnerhet när statsverkets tillgångar gifva så rika medel dertill som nu. Jag medgaf i min motion, att man i afseende å de kommunala, personliga

skatterna må hända kunde gifva något anstånd, för att se på hvad sätt kommunerna fylde de luckor, som genom de föregående skattnedsättningarna gjordes; men deruti anser jag det icke ligga några skäl för staten att neka att afskaffa den nu förevarande personliga skatten.

*Ifrågasatt
afskaffande
af mantals-
penningarna.*
(Forts.)

Ett annat skäl, och det *enda* af någon betydelse, som Utskottet anför för afslag, är att mantalspenningarne i väsentlig mån låge till grund för en stor del för lång tid gällande löncöfverenskommelser, likasom ock i öfrigt för utgifter af flerahanda slag. Detta är förhållandet. Men jag vågar taga för gifvet, att om Riksdagen beslutade mantalspenningarnes borttagande, Kongl. Maj:t af sig sjelf skulle hafva den fyndigheten att ändra de förordningar, der mantalspenningarne anföras såsom grund för någon öfverenskommelse i löneväg. Om man icke tilltror Kongl. Maj:t detta, hade det varit lätt för Utskottet att, i stället för omedelbart bifall till skattens afskaffande, tillstyrka en skrifvelse till Kongl. Maj:t, då de nödiga åtgärderna skulle af Kongl. Maj:t hafva vidtagits, och derefter förslag framlagts för Riksdagen. Något sådant lär äfven varit ifrågasatt inom Utskottet, och jag ber särskildt att få uttala min tacksamhet mot dem af Utskottets ledamöter, som förordade en dylik åtgärd, men får på sanma gång beklaga, att deras försök icke rönt någon framgång.

Utskottets beslut, som enhälligt fattats och således biträdts af ledamöterna från båda Kamrarne, föranleder ovilkorligen till den ingalunda nya, men dock alltid lika bittra reflektionen, att småfolkets, de obemedlade och orepresenterade klassernas, intressen alltid nedtrampas, när samhällets stormakter sins emellan tvista. Man har nu afstyrkt mantalspenningarnes afskaffande. Bevillnings-Utskottet har afstyrkt nedsättning af tullen på kaffe och socker. Således, om man undantager den lilla obetydliga nedsättningen i tullen på té, få de obemedlade klasserna vid denna riksdag ingen enda skattelindring. Jag tror att det är svårt att uppvisa någon föregående Riksdag, der så rika tillgångar i statskassan funnits, just för skattelindrings verkställande. Ske icke sådana vid innevarande riksdag, när skola de väl då någonsin kunna verkställas? Jag tror näppeligen att vid någon kommande riksdag skola finnas så goda tillgångar som nu.

Efter detta enhälliga afstyrkande, och då jag icke vågar påräkna någon framgång för min motion, återstår för mig icke något annat än att foga mig i mitt öde, men derjemte anhålla, att denna lilla reform måtte, om frågan å nyo af mig eller någon annan upptages, på ett gynsamare sätt af denna Kammare mottagas. Emellertid har jag så mycken aktning för den goda sak, för hvilken jag kämpar, att jag anhåller om bifall till min motion eller att Riksdagen måtte besluta, att mantalspenningarne från och med år 1885 måtte upphöra.

Herr Montgomery-Cederhielm: I princip är jag af samma åsigt som den föregående talaren, d. v. s. jag är i allmänhet ogynnsamt stämd mot alla personliga skatter. Jag väckte också för många år sedan motion om borttagande af just mantalspenningarne. Men man måste erinra sig, att på den tiden qvarstodo ännu, jemte mantals-

*Ifrågasatt
afskaffande
of mantals-
penningarna.*
(Forts.)

penningarne, andra personliga skatter, och att dessa numera till allra största delen blifvit borttagna vid senaste riksdag, då den personliga skyddsafgiften, fattigvårdsafgiften och en del af folkskoleafgiften afskaffades äfvensom existensminimum höjdes, allt fördelar för de mindre bemedlade klasserna, medgifna på den allra senaste tiden. Vid sådant förhållande kan jag icke anse, att man nu kan tala om mantalspenningarne på samma sätt som för 20 år sedan, och då härtill kommer, att beloppet är särdeles ringa, hvilket är den förnämsta ursäkten för denna personliga afgift, samt denna skatt eller mantalspenningarne är den grund, hvarpå löningsöfverenskommelser och dylikt stödja sig, får jag här tillstyrka bifall till Utskottets beslut, hvilket inom Utskottet fattades, utan att någon röst höjde sig deremot, och får jag anhålla att denna Kammare äfven ville bifalla detsamma.

Herr Casparsson: Att en motionär icke är beläten, då hans motion blir af ett Utskott afstyrkt, är mycket naturligt, och att den föregående ärade talaren icke gör ett undantag från den allmänna regeln förvånar mig icke alls. Han säger, att Utskottets motivering kunde varit bättre. Det är mycket möjligt. Ingen motivering är så bra, att den icke kan vara bättre, men då han säger, att Utskottet icke läst hans motion, tror jag att han gör Utskottet orätt.

Motionen är hvad man kallar en »*sensationsmotion*». Den börjar med följande ord:

»Få skatter torde i afseende på sin tillkomst varit orättvisare, än de så kallade mantalspenningarne.» Derefter får Gustaf den II Adolf sig en afbasning för det han förmått Ständerna att åtaga sig den »odrägliga» skatten. Jag tänker dock, att Gustaf II Adolf står sig nog i alla fall, så att han icke behöfver något försvar.

Vidare säger motionären:

»Rörande de personliga skatternas orättvisa torde numera icke mera än en tanke råda. Att en skatt skall kunna utgå till samma belopp för den, som har 1,000 eller 100,000 kronor i inkomst innebär i själfva verket ett så upprörande våld mot de obemedlade, att det på intet sätt kan försvaras.» Det låter ju bra, det måste man medgifva, men då motionären sjelf på nästa sida medgifver, att mantalspenningarne utgå med 700,000 kronor om året på en budget af 79,000,000 kronor, får man väl anse, att det »upprörande våldet» icke är så farligt. Skulle man åter uttaga dessa 79,000,000 genom personliga afgifter, då skulle jag hålla med honom om, att det vore ett upprörande våld, men nu då summan reduceras till 700,000, tror jag att detta »upprörande våld» betydligt reduceras.

Motionären säger vidare, att det återstår ännu personliga afgifter till ett belopp af förmodligen 3 å 4 millioner kronor. Förmodligen har han misstagit sig, ty jag vet icke att till *staten* utgår mer än dessa 700,000 kronor i mantalspenningar, hvartill kommer *landstingens* rätt att pålägga en sjukvårdsafgift med högst 50 öre för man och 25 öre för kvinna. Efter den topphuggning, som skedde i fjor, tror jag icke att några vidare dylika afgifter, för andra än rent kommunala ändamål, finnas. Talet om dessa 3 å 4 millioner är

»förmödligen» ett misstag. Motionären yttrar, att man söker draga fördel af allmänhetens okunnighet för att på så sätt bibehålla den orättvis personlig skatt, hvilken förnämligast drabbar de obemedlade, som dessutom företrädesvis tryckas af förbrukningsskatterna.» *Ifrågasatt afskaffande af mantalspennningarna.*

(Forts.)

»Uti ett sådant resonnement», förmenar motionären, »ligger hvarken logik, moral eller sanning»; men i raderna efteråt heter det, att »den stora allmänheten numera mycket väl känner till beskaffenheten af vårt skatteväsen, samt vet, huru statens inkomster användas.» Först säger motionären att man vill draga fördel af allmänhetens okunnighet, men sedermera att den icke är så okunnig, utan »mycket väl känner till beskaffenheten af vårt skatteväsen.» Ligger det moral i påståendet, hvilket jag icke vill bestrida, logik ligger det åtminstone icke deri.

I motionen säges vidare: »Hvar finnes bevisadt att samhällets invecklade former kräfva en förr okänd *mångfald* af skatteformer»

Motionären måtte således vilja hafva enfald i skatteformen. Han vill icke hafva grundskatt på den fasta förmögenheten. Han uppträder mot förbrukningsskatter. Han vill försälja statens domäner, hvarigenom staten icke från detta håll skall kunna påräkna någon inkomst. Han vill icke hafva personliga skatter. Hvad vill han då hafva? Då motionären icke vill hafva en »*mångfald* af skatteformer», hvars behöflighet han anser icke vara bevisad, må han då framlägga den enfald, eller rättare enhet, i skatteformen, han eftersträfvat, på det man må kunna utleta hvad han äsyftar.

Det är en gammal regel, att fråga och svar skola stå i samma kasus, och häri torde ligga någon ursäkt för Stats-Utskottet, att dess motivering möjligen icke är så uttömmande, som må hända under andra förhållanden varit behöfligt.

Jag yrkar bifall till Utskottets afstyrkande förslag.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Jag skall icke yttra mig om förslaget, men om motionärens oupphörliga upprepande, att vi genom konsumtionsskatter i högre mån beskatta de mindre än de mera bemedlade. Han har på ett ställe i några af sina motioner yttrat, att vi följde ett fullkomligt utsugningssystem mot de mindre bemedlade. Nu är förhållandet emellertid det, att vi i fyratio års tid följt ett motsatt system. Vi hafva dels borttagit, dels högst betydligt nedsatt skatter på artiklar, som förbrukas af de mindre bemedlade och den stora allmänheten. Om vi skulle gjort oss skyldiga till att genom skatter på förbrukningsartiklar på något sätt uttaga jämförelsevis mera penningar af de mindre bemedlade klasserna än af de förmögnare, ligger orsaken deri, att vi icke i afseende på sådana varuartiklar, som mest konsumeras af de mera bemedlade, följt samma grundsats som i fråga om de större artiklarne, eller att tillse att vi icke genom allt för höga tullar inskränkte förbrukningen. Jag har tänkt lemna en längre utredning härå på ett annat ställe. Motionärens uppfattning är emellertid fullt ogrundad. Troligen har motionären ansett bränvinslagstiftningen utgöra bevis för sin åsigt; men just denna bränvinsskatt är orsaken, hvarför vi *kunnat* sätta ner skatten på andra konsumtionsartiklar, som den stora allmänheten konsumerar, och då är det till

Ifrågasatt afskaffande af mantalspenningarna. dennas egen stora fördel, att vi hafva denna bränvinsskatt. Jag anser påståendet fullt ogrundadt och åtager mig att bevisa det.

(Forts.)

Herr Mankell: Att här inlåta sig i någon diskussion om vårt skatteväsende i allmänhet, på det sätt detsamma berörts af de båda föregående talarne, kan icke falla *mig* in. Jag vill blott nämna den grundregel, som föresväfvat mig vid mina försök till reform inom skatteväsendet. Jag vill helt enkelt, att alla personliga skatter skola så fort sig göra låter tagas bort, att de förbrukningsskatter, som i synnerhet tynga på de obemedlade klasserna, skola nedsättas, om de icke alldeles kunna borttagas, samt att dessa skatter skola ersättas genom sådana, som utgå i förhållande till hvar och ens inkomst. Det är det framtidsmål, mot hvilket man går hos alla folk inom den civiliserade världen; och denna sträfvan efter en beskatning, som står i ett rättvist förhållande till inkomsten, innebär verkligen icke något löjligt, det skall jag bedja att få nämna för den nästsiste talaren. Det är en sträfvan, som jag tror att ingen hederlig man behöfver blygas att erkänna. Jag har aldrig gjort mig skyldig till öfverdrift i skattereformer, utan hållit mig dervid, att desamma måtte ske så småningom; men sådant hindrar icke att man för sig uppställer det framtidsmål, som man ser skymta i bakgrunden, och den rättsprincip, som bör ligga till grund för sträfvet.

Herr Bexell: Jag betviflar icke motionärens goda syfte, och det kan ju vara möjligt, att det vore rätt att borttaga mantalspenningarne; men jag vet speciellt, att det icke skulle helsas med välvilja bland arbetarne. Då personliga skyddsafgiften förra året afskaffades, helsades detta icke med bifall af folket, som frågade: skola vi då icke vidare hafva rätt till skydd? Man fruktade nemligen, att man genom denna skattefrihet möjligen skulle blifva af med sina rättigheter. På landet längta drängarne efter att få betala dessa mantalspenningar; ty då först anse de sig vara karlar. Som sagdt, betviflar jag icke motionärens goda syfte, men jag, som lever bland folket, vet, att denna skänk af 40 öre för man, 20 öre för qvinna icke skulle blifva väl upptagen. Bättre är då att hjälpa arbetarne, så att de kunna förtjena 3 daler genom minskning i konsumtionsskatter och dylika åtgärder.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till Utskottets förevarande hemställan och sedan på afslag derå och bifall till Herr Mankells i ämnet väckta motion, hvarefter propositionen på bifall till Utskottets hemställan förnyades och förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 26 och 28 nästlidne April bordlagda utlåtande N:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition och väckt enskild motion angående gäldande af

den å indragna militieboställena Åkesberg och Via belöpaude kostnad för sänkning af sjöarna Hjelmaren och Qvismaren.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 26 och 28 i nästlidne månad bordlagda memorial N:o 50, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret.

Herr Bennich: Jag hemställer att med föredragning af detta betänkande måtte få tillgå på samma sätt, som vid föregående riksdagar skett, eller att förslaget föredrages paragrafvis, endast med angifvande af hvarje paragrafs nummer, utan att paragraferna behöfva uppläsas i annat fall, än då framställning derom göres, samt att slutligen rubriken och Utskottets hemställan föredragas.

På gjord proposition beslöts, att förevarande memorial skulle punktvis företagas till afgörande, dervid någon uppläsning af de särskilda stadgandena icke skulle ske, så vida ej begäran derom gjordes, och icke heller propositioner angående särskilda paragrafer framställas, derest icke sådant i följd af något yrkande blefve behöfligt, samt att Utskottets i memorialet gjorda hemställan skulle sist förekomma.

Memorialet blef sedermera i enlighet härmed föredraget, hvarvid Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs å nyo och biföllos Stats-Utskottets den 30 sistlidne April och den 1 innevarande Maj bordlagda utlåtanden:

N:o 12 b, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för år 1885 till Kommerskollegium; och

N:o 13 c, med anledning af Kongl. Maj:ts förslag angående ändrade bestämmelser rörande rabatt vid köp af större partier frimärken.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 30 nästlidne April och den 1 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpsammars jernväg. *Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpsammars jernväg.*

Herr Statsrådet von Krusenstjerna: Stats-Utskottet har, såsom var att vänta, utan någon meningsskiljaktighet erkänt rättigheten af den förutsättning, som legat till grund för Kongl. Maj:ts proposition i detta ämne, eller att det är ett statsintresse af synnerlig vigt, att Sundsvall—Torpsammars-banan måtte ombyggas och införlifvas med statsbanesystemet. Derfor torde jag således icke behöfva anföra

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars jernväg. (Forts.)

något vidare skäl. Men Utskottet har deremot icke delat Kongl. Maj:ts uppfattning angående det pris, för hvilket banan bör förvärfvas. Kongl. Maj:t har föreslagit priset till 3,650,000 kronor, inklusive priset för materielen, hvilken är uppskattad till 330,000 kronor. Om, såsom Utskottet föreslår, bolaget skulle behålla materielen, skulle priset för själfva jernvägen således blifva 3,320,000 kronor. Utskottets flertal har ansett denna summa kunna nedsättas med icke mindre än 436,000 kronor, och åtskilliga af Andra Kammarens ledamöter inom Utskottet hafva velat gå ännu längre i nedsättning. Såsom Kammaren af handlingarna torde inhemtat, hade bolaget först bestämt priset till 3,900,000 kronor för banan med materiel. När nu bolaget efter mycken tvekan slutligen bestämt sig för en nedsättning af priset till 3,650,000 kronor, med uttryckligt bestämdt förklarande, att någon ytterligare nedsättning icke kunde ifrågakomma, hade bolaget stannat vid en summa, som Kongl. Maj:t ansåg sig kunna framlägga till Riksdagens godkännande, enär den, så vidt man kunnat finna, är skäligen och billig ur så väl bolagets som statens synpunkt.

Den är, enligt min åsigt, billig ur bolagets synpunkt, emedan bolaget derigenom visserligen ingalunda erhåller någon vinst, ty bolaget förlorar, utom flera års ränta, äfven en del af aktiekapitalet, men återfår deremot större delen, omkring 92 procent, af aktiekapitalet. Det har synt mig så mycket mera billigt, att bolaget icke tillskyndas större förlust, som denna banas för bolaget menliga egenskap att vara smalspårigen, enligt hvad äfven af Utskottet erkänts, väsentligen är att tillskrifva den på statsmakternas beslut grundade, men sedermera af dem rubbade förutsättning, att jemväl den bana, till hvilken Sundsvall—Torpshammars jernväg skulle ansluta sig, skulle blifva smalspårigen. Då Sundsvalls jernvägsaktiebolag bildades år 1871, förelåg ett af Jernvägsbyggnadsstyrelsen uppgjort förslag till anordnande af statsbanesystemet i Norrland, och detta förslag innefattade, att så väl den uppåtgående stambanan från Storvik som tvärbanan genom Medelpad och Jemtland till riksgränsen skulle byggas smalspåriga. Detta föranledde Sundsvalls jernvägsbolag att äfven bygga sin bana med samma spårvidd. När arbetena på banan redan börjat, inträffade 1873 års riksdag, då Riksdagen beslöt, att den uppåtgående banan skulle blifva bredspårigen, men tvärbanan smalspårigen. Då sedermera år 1874 så väl Riksdagen som Stortinget beslöt, att jemväl tvärbanan skulle byggas bredspårigen, hade hälften af Sundsvall—Torpshammars-linien redan öppnats för trafik, och återstoden var terrasserad, jemte det den rullande materielen redan var levererad eller kontraherad.

Vidare har det synt mig, att ett inköp af ifrågavarande bana till ett pris af 3,650,000 kronor skulle från statens synpunkt vara i finansielt hänseende icke allenast icke ofördelaktigt utan snarare ganska förmånligt, äfven fränsedt den indirekta fördelen deraf, att staten blifver egare af hela tvärbanan från riksgränsen till hafvet, och att denna bana å hela sin längd erhåller enahanda spårvidd, så att omlastning undvikas. Redan i yttrandet till statsrådsprotokollet vid ärendets föredragning inför Kongl. Maj:t erinrades, att netto-behållningen på Sundsvall—Torpshammars-banan år 1882 uppgick till

196,336 kronor, ett belopp motsvarande 3,93 procent på den summa, 5,000,000 kronor, hvartill inköpet af banan och dess ombyggnad till bredspårig är beräknadt, sedan jemväl tagits i beräkning besparandet af den eljest oundvikliga kostnaden för anläggande af en särskild omlastningsstation vid Rombäck. Vidare erinrades, med stöd af Trafikstyrelsens utlåtande i ämnet, huru som anledning finnes att antaga, att inom ett eller par år efter banans ombyggnad dess afkastning skulle uppgå till den räntesats, 4,32 procent, staten nu betalar på sina lånta medel.

Att en bana med så oinskränkta transporttillgångar som Sundsvallsbanan skall i finansiellt hänseende allt mer och mer förkofra sig, torde ligga i sakens natur och bekräftas af erfarenheten från andra banor. På min begäran har Trafikstyrelsen uppgjort ytterligare beräkningar angående den afkastning, man kan vänta af Sundsvallsbanan, sedan den ombyggt till bredspårig. Trafikstyrelsen har dervid utgått från erfarenheten af trafikförhållandena vid fyra andra banor, som i flera hänseenden äro jemförliga med Sundsvallsbanan och som trafikerats så länge, att man deraf kunnat vinna säker erfarenhet. Dessa banor äro Gefle—Dala; Söderhamns, Hudiksvalls samt Marma—Sandarne. Alla fyra äro banor, hvilka i likhet med Sundsvall—Torpshammars-banan hufvudsakligen sysselsätta sig med trävaruforsling, och alla fyra äro, äfven i detta afseende i likhet med Sundsvall—Torpshammars-banan, åtföljda på större eller mindre afstånd af flottleder, som i viss mån konkurrera med banan. Nu har det i afseende å dessa fyra banor visat sig, att, om också behållningen ett eller annat år fluktuerat i följd af ogynnsamma konjunkturförhållanden, likväl hela serien af årsbehållningar visat en stadig tendens till stegring. Med ledning af erfarenheten vid dessa banor och den trafikbehållning Sundsvall—Torpshammars-banan lemnat under de år den trafikerats — och härvid har styrelsen tagit med i räkningen äfven det sista året, 1883, under hvilket banan, till följd af tryckande trävarukonjunkturen lemnat sämre resultat än föregående året — har Trafikstyrelsen beräknat, huru stor inkomsten af Sundsvallsbanan kan förväntas blifva under de närmaste åren efter ombyggnaden. Jag vill icke upptaga Kammarrens tid med att uppläsa dessa siffror. Resultatet blifver, att, under antagande att första året efter banans ombyggnad dess nettobehållning skulle uppgå till allenast 186,000 kronor, årliga behållningen under de fem första åren efter ombyggnaden skulle i medeltal uppgå till 203,200 kronor, motsvarande 3,95 procent på det belopp, hvartill inköpet och ombyggnaden af banan beräknats uppgå. Redan under femte året skulle afkastningen uppgå till 4,32 procent å inköps- och ombyggnadspriset, eller samma räntesats staten betalar för sina lånta penningar, och medelafkastningen under andra femårsperioden skulle utgöra 246,200 kronor, eller 4,78 procent. Under den tredje femårsperioden efter ombyggnaden skulle afkastningen uppgå till 289,200 kronor, motsvarande icke mindre än 5,62 procent å inköps- och ombyggnadspriset. Då har likväl, enligt hvad Trafikstyrelsen erinrar, tagits i beräkning hvarken den tillökning i afkastning, som blifver en följd af trafikområdets utvidgning eller att på banan kommer att transporteras hela den virkeskvantitet, som nu

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars järnväg.
(Forts.)

Inköp och omflyter bredvid stats- och Sundsvalls-banorna från Holmsjön till hafvet, byggnad af eller den vinst staten kommer att skörda genom den ökade trafik, Sundsvall—den derigenom erhåller på sina andra banor. Då man å ena sidan Torpshammars har att förvänta ett sådant trafikresultat af denna bana och å andra jernväg. sidan vet, huru pass ringa afkastning statsbanorna i allmänhet under de första åren efter deras anläggning lemnat, kan man väl våga (For:s.) påstå, att inköpet af Sundsvall—Torpshammars-banan efter ett pris af 3,650,000 kronor icke kan vara någon dålig affär.

Stats-Utskottet har anmärkt att, äfven om köpeskillingen ned-sättes i enlighet med hvad Utskottet föreslagit, »jernvägens inköp och ombyggnad kommer att medföra en kostnad, ej obetydligt större, än om en liknande bana omedelbart af staten själf anlades.» Det är en sanning, att, om man beräknar medelkostnaden per mil för hela den norrländska stambanan, denna kostnad understiger kostnaden per mil för Sundsvall—Torpshammars-jernvägen efter dess ombyggnad. Men jag hemställer, huru vida ett sådant sätt att beräkna förhållandena kan vara riktigt i detta fall. Jag tror, att det är riktigare att söka komma till insigt om, hvad det skulle kosta staten att bygga en bana mellan Sundsvall och Torpshammars, under förutsättning att den nuvarande Sundsvall—Torpshammars-banan fortfarande existerade. Då man väl får antaga, att Sundsvalls jernvägsbolag valt den kortaste sträckningen mellan dessa båda punkter, måste den nya bana, staten skulle anlägga, derest den icke skulle blifva betydligt längre och således dyrare, komma att, om terrängförhållandena sådant medgäffe, läggas alldeles bredvid den gamla banan. För min del vågar jag hoppas, att staten aldrig kommer att vidtaga en sådan åtgärd, som enligt min åsigt endast skulle innebära, att staten med kallt blod ruinerade en enskild bana, som lojalt uppfyllt sina förbindelser och som anlagts med den oförmånliga spårvidd, den har, just till följd af statsmakternas beslut. Jag hoppas, som sagdt, att en sådan åtgärd aldrig skall komma i fråga att vidtagas. Men om jag antager, att så skulle ske, komme denna nya bana att blifva dyrare att anlägga än den nuvarande Sundsvall—Torpshammars-banan, redan därför att sistnämnda bana, efter hvad jag tager för gifvet, förlagts, förutom i den kortaste sträckningen, jemväl med begagnande å denna sträckning af de gysammaste terrängförhållandena, hvadan endast mindre gysamma sådana skulle återstå för den bana, som lades bredvid. Dertill kommer att, om man ruinerar Sundsvalls jernvägsaktiebolag genom att anlägga en statsbana mellan Sundsvall och Torpshammars, bolaget skulle förlora förmågan att fullgöra sina förbindelser till staten. Staten skulle få afskrifva åtminstone större delen af det statslån bolaget erhållit, och om man lägger denna summa till kostnaden för den nya banans anläggning, torde det beloppet komma att vida öfverstiga det, hvarom nu är fråga.

Då emellertid Stats-Utskottet visserligen erkänner vigten deraf, att Sundsvall—Torpshammars-banan förvärfvas af staten, men föreslår en nedsättning af köpeskillingen med nära en half million kronor, måtte väl Utskottet hafva antagit, att en sådan nedsättning skall af bolaget godkännas. Det är klart, att, om en trafikled kan förvärfvas åt staten för billigare pris än Kongl. Maj:t hemställt till

Riksdagen att godkänna, Kongl. Maj:ts regering icke kan hafva något att deremot invända. Men för min del befarar jag att sådant icke låter sig göra, bland annat därför, att redan nedsättningen till 3,650,000 kronor rönte temligen starkt motstånd af åtskilliga aktieegare inom bolaget. Så väl då som sedermera har jag hört bestämdt förklarats, att bolaget icke kommer att gå under det erbjudna priset, 3,650,000 kronor; och här har man icke, mine herrar, att göra med ett insolvent bolag, hvars affärsställning är sådan, att det är tvunget att antaga snart sagdt hvilka villkor som helst, utan med ett bolag, som kan fullgöra sina förbindelser och därför också kan afvakta bättre tider och fordra högre pris. Hvad särskildt den största aktieegaren, Sundsvalls stad, beträffar, har det blifvit mig meddeladt, att under senaste åren kommunalutskylderna derstädes minskats från, om jag icke missminner mig, 7 gånger till $4\frac{1}{2}$ gånger bevillningskronan, och att därför stadens lust att sälja banan ingalunda ökats, snarare minskats.

Om, såsom jag anser mig hafva fullt fog att antaga, resultatet af en nedsättning i det pris, som af Kongl. Maj:tt föreslagits, blifver detsamma som ett afslag, och att frågan för denna gång förfaller, hvad blifver då följden? Jag föreställer mig att den helt enkelt blifver att, då frågan förr eller senare återkommer, i följd deraf att staten finner det vara oundgängligen nödvändigt att förvärfva denna trafikled, staten då får betala mera för densamma, än nu blifvit ifrågasatt. Så vidt jag förstår, kunna två fall inträffa. Bolaget kan icke i någon händelse låta det nuvarande tillståndet fortfara, ty fordringarna på att tillgodose en ständigt växande trafik blifva alltjemt större och större. Antingen måste bolaget därför, med bibehållande af den nuvarande spårvidden, öka den rörliga materielen och utvidga bangårdarna; hvilket naturligtvis måste kosta penningar och öka banans pris. Eller också måste bolaget på ett eller annat sätt anskaffa penningar för att ombygga banan till bredspårig. Möjligen måste detta ske genom anlåtande af utländskt kapital; och jag hemställer till herrarne, huru vida det vore lämpligt, att denna bana komme i utländsk ego, då förhållandet skulle blifva ungefär enahanda, som om man tänkte sig linien Malmö—Eslöf eller Göteborg—Falköping vara i utländska egares våld.

Dessa äro de omständigheter, på hvilka jag velat fästa Kammarens uppmärksamhet, under förhoppning, att de måtte af Kammaren behjertas, innan Kammaren fattar ett beslut, som verkligen kan och, efter hvad jag tror, också skall för närvarande omintetgöra och i framtiden fördyra en åtgärd, hvilken jag anser vara för det svenska statsbanesystemets utveckling af väsentlig vikt, nemligen inköp af Sundsvall—Torpshammars-banan.

Herr Widén: Då jag reserverat mig mot Utskottets beslut i denna fråga, ber jag att få yttra några ord om skälen därför. Enligt min åsigt har Utskottet icke behandlat Sundsvall—Torpshammars jernvägsaktiebolag med den billighet, detta bolag förtjenat. Den bana bolaget anlagt har uppenbart medfört mycket stort gagn för landet, ty den har icke allenast öppnat den norrländska befolk-

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars jernväg. (Forts.)

ningens ögon för gagnet och nödvändigheten af sådana lättnader och förbättringar i kommunikationerna, som erfordras för att Norrland skall kunna, såsom sig bör, utveckla sina naturrikedomar, höja sin kultur och utvidga sin industri, utan den har äfven i icke ringa mån fäst regeringens och Riksdagens uppmärksamhet derpå att man kan, såsom skalden säger, »inom Sveriges gränser vinna Finland åter!»

Redan hafva genom statens försorg två stora statsbanor blifvit i Norrland anlagda, den ena söderifrån, eller norra stambanan, den andra vesterifrån, från riksgränsen till Torpshammar, begge banorna sammanlöpande redan vid Ånge.

För båda dessa banor utgör Sundsvall—Torpshammars jernväg den enda utmynningsleden till Bottenhafvet. Huru skulle det nu komma att taga sig ut, om den norra och den vestra stambanan skulle sluta in i landet vid Torpshammar, och trafiken derifrån icke ega något annat utmynningsmedel till hafvet än hästkraften. Jag behöfver ej säga, att trafiken på dessa båda banor då helt visst komme att i högst väsentlig mån förhindras och förminskas i jemförelse med hvad den kunde blifva. Nu erbjuder emellertid Sundsvall—Torpshammars-bolaget sin jernväg åt staten i den patriotiska tanke, att det skulle för staten vara en betydlig förmån att bekomma denna utmynningsled i egen hand för trafiken på stambanorna; och riktigheten af denna tanke har också Stats-Utskottet helt öppet och enstämmigt erkänt.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten derpå, att denna trafikled äfven erbjuder den fördelen att redan vara för trafiken i betydlig mån upparbetad. Den kommer derfor enligt Trafikstyrelsens beräkningar att redan första året lemna fyra procent på hela den summa, som staten enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle komma att utgifva derfor, deri då äfven inräknad den kostnad, som erfordras för den smalspåriga banans ombyggande till bredspårig.

Redan denna lofvande trafikinkomst synes mig hafva bort afhålla Stats-Utskottet från att, på sätt som skett, nedpruta den köpesumma, som Kongl. Maj:t föreslagit till banans inlösande för statsverket. Härtill kommer att, så fort staten inköpt denna bana och fått den ombyggd till bredspårig, trafiken derå skulle komma att än ytterligare förökas. Enligt hvad trafikchefen å Sundsvall—Torpshammars-banan för mig uppgifvit, är det nu en hel del trafik, som icke slipper fram från den vestra tvärbanan från Jemtland till Sundsvall på det sätt som det vore behöffigt, just till följd deraf att omlastning måste ske vid Torpshammar, och godset sedan föras fram å den smalspåriga banan, hvilken för hvar gång icke kan upptaga mer än hälften af den trafik, som tillföres densamma. Detta trafikhinder förminskar i betydlig grad inkomsten så väl på statens redan förefintliga tvärbana som på trafikleden Torpshammar—Sundsvall. Men blefve den senare inköpt och ombyggd till bredspårig, skulle trafikinkomsten i icke ringa grad tillväxa på den ena leden så väl som på den andra.

Man bör icke heller bortse från den omständigheten, att inköp och ombyggnad af ifrågavarande bana äfven komme att välgörande

inverka på trafiken söderifrån. Helt visst skulle mycket mera gods komma att afsändas till de norra orterna per jernväg, än nu är fallet, sedan afsändarne befriats från den fruktan, att hvad som sändes på norra stambanan, icke ens efter omlastning vid Torpshammars skall kunna slippa fram i tid på den smalspåriga Sundsvall—Torpshammarsbanan. Slutligen ber jag att få erinra, att staten genom banans öfvertagande skulle befria sig från den utgift af 150,000 kronor, hvilken i annat fall oundvikligen erfordras för anläggning af ny station vid Rombäck. På grund af alla dessa omständigheter har Utskottets prutning på inköpspriset syns mig i hög grad obillig.

Jag har till en början undrat, huru jag skulle kunna förklara detta oväntade förfarande från Utskottets sida, och jag tror mig ändtligen i slutet af betänkandet hafva hittat på ett par yttranden, som skola gifva oss förklaringen, så otillfredsställande denna än är. Vi läsa nemligen på slutet af sid. 17 och början af sid. 18 följande: »Om än trafikutsigterna på Sundsvall—Torpshammarsbanan sedan år 1881 förbättrats, torde i allt fall banans värde i bolagets hand såsom för aktieegare inkomstbringande affär ej kunna ansåas synnerligen högt». Utskottet påminner här om en slags affärsverksamhet, som jag icke vill nämna vid sitt rätta namn. Jag har hört, att en sådan emellanåt lärer förekomma, och att den skall bestå deruti, att man passar på att köpa, hvad man behöfver, för godt pris, då man får för sig en säljare, som man tror befinna sig i klena omständigheter. Såsom i det följande synes, har Utskottet tänkt sig, att Riksdagen här skulle hafva att göra med en säljare, som vore nära nog insolvent och som derföre icke skulle kunna sköta sin bana på ett inkomstbringande sätt.

Ett sådant antagande är dock lika omotiveradt som förhastadt. Ty om man än har för sig ett bolag, som för närvarande icke eger tillräckliga kontanta tillgångar för att ombygga banan till en bredspårig, så saknar det dock icke medel för banans trafikerande i sitt nuvarande skick, då bevisligt är, att banan nu lemnar en ganska god vinst.

Förhastadt visar sig också Utskottets antagande, att det här hade för sig ett insolvent bolag, då i betraktande tages förmågan hos de affärsmän, som leda bolagets verksamhet. Jag tror, att Sundsvalls affärsmän icke visat de sämsta profven på, huru affärer skola skötas på ett ändamålsenligt och inkomstbringande sätt. För min del är jag viss om, att desse skola veta att reda sig ganska väl med denna bana, till och med i det fall, att de blefve tvungna att upplåna medel för dess ombyggande till bredspårig. Krafvet på de enskildas offervillighet för det allmännas behof måste dock hafva sin gräns. Och bolagstyrelsen har i sitt uti Utskottets betänkande intagna yttrande med allt skäl framhållit, att bolaget med rätta anser sig redan hafva gjort nog stora uppoffringar för den samfärdsel, som här är i fråga. Till och med i det fall, att den summa, som Kongl. Maj:t föreslagit, af Riksdagen beviljas, är offret från bolagets sida icke ringa.

Den andra anmärkning, som af Utskottet blifvit anförd såsom

Inköp och om-
byggnad af
Sundsvall—
Torpshammars
jernväg.
(Forts.)

skäl för nedprutning af det utaf Kongl. Maj:t föreslagna beloppet, återfinnes i midten på sid. 18 i betänkandet, der det heter: »Ur statens synpunkt åter torde det ej böra förbises, att, äfven om köpe-skillingen så nedsättes som här nedan föreslås, jernvägens inköp och ombyggnad kommer att medföra en kostnad, ej obetydligt större än om en liknande bana omedelbart af staten själf anlades.»

Det ej rätt betänkta och obilliga i detta yttrande har från stats-rådsbänken blifvit till fullo påvisadt. För min del vill jag blott anmärka, att ombyggnaden af denna bana kommer att kosta mycket mindre än ombyggnaden af Söderhamnsbanan. Ombyggnad af nu ifrågavarande bana skulle, om jag sett rätt, kosta 970,680 kronor per banmil, medan Söderhamnsbanan, som i fjor inköptes, i ombyggnad visar sig kosta 1,291,973 kronor, således 321,292 kronor per banmil mera än Sundsvall—Torpshammars-banan per banmil. Vidare är det, såsom från stats-rådsbänken redan framhållits, ingalunda gifvet, att det, om staten nu icke inköper banan för det ifrågasatta priset, ett annat år står staten öppet att göra detta köp.

Och skulle då detta Sundsvall—Torpshammars-bolag, som icke i allo har samma intressen, som visse köpmän och andre på stället eller i orten, besluta att bibehålla sin bana smalspårig, hvad blefve då följden? Jo, uppenbarligen den, att det hinder för trafiken på stambanorna, som jag ofvan antydt nu förefinnes, för framtiden också skulle fortfara; och den skada, staten deraf skulle lida, komme ej att gå till små belopp.

Mine herrar! Norrlands befolkning hör icke till de bortskämda barnen i afseende på statens mellankomst med jernbanor. Den har fått lära sig att vänta och att vara tålmodig. Jag hoppas, att den äfven för framtiden skall veta att göra detta. Men jag ber att den må mötas med skäl och billighet.

Ett värdigt och billigt bemötande kan jag med fullt förtroende vänta mig i Riksdagens Första Kammare, och därför vågar jag värdsamt anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Bennich: Jag ber få börja med det tillkännagifvande, att jag är aktieegare i Sundsvall—Torpshammars jernväg och följaktligen kan hafva ett enskildt intresse i sakens utgång. Då jag nu har detta, vill jag också förklara, att jag helst skulle se, att Riksdagen afsloge både Kongl. Maj:ts och Stats-Utskottets förslag, emedan jag anser det vara en mycket dålig affär för bolaget att sälja sin jernväg till det pris, Kongl. Maj:t föreslagit.

Vid de förhandlingar, som i frågan egt rum inom bolaget, har jag städse varit af den mening, att företaget vore allt för godt för att slumpas bort.

Jag tillåter mig ock fästa uppmärksamheten på, att bolaget icke befinner sig i de omständigheter, att det måste underkasta sig hvilken prutmån som helst. Det är visserligen sant att bolaget först för år 1882 gifvit utdelning, och detta endast 2 procent, men bolaget har under tiden icke allenast betalt all sin sväfvande skuld, utan äfven kunnat punktligen erlægga ränta och amortering på sina obligationsskulder, och på det sättet ökat sitt kapital, så att bästa utsigter

råda, att bolaget i en icke aflägsen framtid skall åt aktieegarne lemna ganska vacker afkastning. Följaktligen är det för dem, som se mera på framtiden än på ställningen för ögonblicket, ingalunda önskligt att bolaget antager det af Kongl. Maj:t framställda anbud. Jag är dock på samma gång skyldig att erkänna, det pluraliteten af bolagsmännen visat sig villige antaga ett så beskaffadt pris, som Kongl. Maj:t föreslagit, men jag är deremot fullt förvissad, att det blir omöjligt att få pluraliteten i bolaget att antaga ett lägre pris. Skulle Riksdagen omfatta vare sig Stats-Utskottets eller reservanternas från Andra Kammaren förslag, blefve följderna sålunda ingenting annat än ett afslag från bolagets sida, och deröfver gråter jag icke alls; men jag är öfvertygad, att det är en mycket dålig affär för Riksdagen att visa från sig det tillfälle, som nu erbjuder sig, att förvärva åt staten denna jernväg. Bolaget har, såsom jag förut nämnt, betalt alla sina löpande förbindelser och är således sin egen herre. Må hända blir bolaget, om det skall fortfarande behålla sin jernväg, nödsakadt att förändra jernvägen till bredspårig, men detta är dock en fråga, som kan hänskjutas till en mer eller mindre aflägsen framtid. Hvad följderna alltid blir, om detta tillfälle går statsverket ur händerna, är emellertid att bolaget måste föröka sin rörliga materiel och utvidga sina stationer, och i samma ögonblick, bolaget nödgas nedlägga nya kostnader för att förbättra sin jernväg — och dertill saknar bolaget icke utväg — i samma mån blir det för statsverket svårare och dyrare att förvärva denna bana.

Jag säger detta ingalunda för att på något sätt uppmuntra Kammaren att antaga Kongl. Maj:ts förslag, men jag säger det därför, att icke någon framdeles skall kunna förebrå mig såsom delegare i jernvägen att hafva undanhållit Riksdagen den uppfattning af frågan, hvilken jag inom bolaget förfäktar. I voteringen, om sådan ifrågakommer, tänker jag icke deltaga.

Herr Widmark, Carl Olof: Den stora fördel, som för den allmänna rörelsen och trafiken blefve en följd, om staten öfvertog denna jernväg, och den bestämda visshet, jag har, att denna affär är för staten gagnelig och för orten välsignelsebringande, gör att jag icke vill med min röst bidraga till, att det stora mål, som här står att vinna, skulle kunna gå om intet genom att, såsom Stats-Utskottet föreslagit, på ett, enligt min uppfattning, obilligt sätt fordra en nedprutning af inköpssumman. Den enda beräkning, Stats-Utskottet framställt såsom skäl för att man borde kunna få inköpa banan för det af Utskottet föreslagna pris, är, att den nu gifver så liten verklig utdelning åt bolagsmännen, men Utskottet förbiser då den behållning, som ligger i kapitaliseringen och skuldernas afbetalning. Att taga utdelningen till grund för bestämmande af köpeskillingen, kan ju icke vara rätta sättet. Det är vidare, enligt min tanke, obilligt af staten att fordra att efter värdet vid köpets afslutande få mottaga en materiel af 330,000 kronors värde och afgiftsfritt få begagna den under loppet af två år, utan någon förbindelse hvarken att därför lemna någon afgift eller ens att underhålla den.

Jag tager för gifvet att det under byggnadsåren blir en synnerlig

Inköp och ombyggnad af Sundsvall-Torpshammars jernväg.
(Forts.)

Inköp och ombyggnad af Sundsvall-Torpshammar-jernväg. (Forts.) stor dubbelsliting framför allt på jernvägens räls dels genom den trafik, som af arbetena och grusningen blir en följd, och dels genom banans allmänna trafik, hvilken skulle fortgå för statens räkning. Man kan icke ens tillnärmelsevis uppskatta, hvad materielen efter ett sådant begagnande kan vara värd. Med hänsyn härtill förefaller det mig, som om bolagsmännen helt och hållet skulle blunda för sitt eget bästa, om de antoge ett sådant anbud, och jag befarar att, i händelse detta blefve Riksdagens beslut, den väntade stora varu-transporten icke på många år komme till stånd, utan bolagsmännen i stället nöjde sig med att medelst sina små vagnar underhålla trafiken.

Jag anhåller vördsamt om proposition på bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Nordenfelt: I motsats mot de siste begge talarne anser jag det här af Utskottet framställda anbudet af den beskaffenhet, att jag icke ett ögonblick skulle tveka att antaga detsamma, i händelse jag vore aktieegare i denna bana, och detta så mycket hellre som ingen aktie veterligen blifvit såld till högre pris än 55 procent. Bolaget har börjat olyckligt, det har haft allt för brådt om att kasta sig in i ett företag, hvars förutsättningar man icke hade kunskap om vid den tid, då banan beslöts, och bolaget råkade vidare ut för den allra dyraste tid att bygga sin bana.

Hela konstruktionen är illa gjord. Här förekomma t. ex. långa lutningar af 1:60, äfven i riktningen från Torpshammar till Sundsvall, medan de brantaste lutningsförhållanden på statens banor utgöra 1:100. Åtskilliga vattenöppningar äro otillräckliga och dåligt byggda. Långa sträckor af banan öfversvämmas stundom af högsta flodvattnet. Upprensningar af vattendraget hafva visserligen skett, för att förminska denna olägenhet, men de äro sannolikt otillräckliga. Rälerna äro af dålig beskaffenhet.

Stationen i Sundsvall är icke tillräcklig ens för den närmaste framtiden; den måste utvidgas högst betydligt. Kongl. Trafikstyrelsen har uppgjort ett ganska sinnrikt förslag dertill, men detta förslag afser endast behofvet för den närmaste tiden, och dervid förekommer, bland annat, att godsmagasinet är förlagdt i ett hörn, dit man har svårt att komma med godsvagnarne, och att spårsystemet i denna station, så väl som utrymmet vid lastkajerna, varder för framtida behof aldeles otillräckligt. Bolagets spekulation var att påskynda stambanebyggandet och förtjena pennningar på företaget samt sedan sälja banan med fördel till staten. Denna spekulation har emellertid icke lyckats. Hade Sundsvalls samhälle och intressenterna för öfrigt väntat ett eller annat år, hade staten antagligen sjelf byggt banan. Om bolaget hembjudit banan till staten strax efter det Riksdagen beslutit att bygga tvärbanan bredspårig, hade bolagets förluster sannolikt till större delen kunnat undvikas.

Jag undrar för öfrigt alls icke på och gör full rättvisa åt Kongl. Maj:ts förslag, ty Kongl. Maj:t kunde naturligen icke framlägga något annat förslag, än bolaget beslutat att antaga. Det kan icke heller betviflas att det är ett statsintresse att öfvertaga denna bana, och

jag är för min del öfvertygad, att det blott är en tidsfråga, när staten kommer att förvärfva banan, och en fråga om det pris, för hvilket banan skall öfverlätas till staten. Jag är också öfvertygad, att, om trafiken växer i den grad, som här förespeglats, så kommer Riksdagen sjelf att inse nyttan af att förvärfva banan för ett högre pris. Om trafiken deremot icke hastigt tillväxer, så kommer bolaget att sälja banan till lägre pris, än nu erbjudits. Kongl. Trafikstyrelsen är mycket angelägen att snarast möjligt få denna fråga löst. För min del är jag icke fullt lika angelägen derom, oaktadt jag icke är någon vän af smalspåriga banor och omlastningar under de förhållanden, som här förefinnas.

Hvad som förskräcker mig är den stora utgift, som jag förutser vara nödvändig i och för denna banas ombyggnad och utrustning. Det förslag, som uppgjorts, är nog korrekt, så vidt det sträcker sig, men jag förutser, att det är alldeles otillräckligt i fråga om utsträckningen af hvad som bör ombyggas. Det är just häri svårigheten att beräkna kostnaden ligger. När staten bygger banor med lutning af 1:100, och af enskilda bolag fordrar samma system, kan det då vara lämpligt att på denna utfartsväg hafva långa lutningar af 1:60 uppför i riktning af den största trafiken, nemligen den till hafvet. Det blir svårt att här framgå med långa tåg, och särskildt är detta lutningsförhållande ur militärisk synpunkt olämpligt. Det förefaller mig också alldeles gifvet, att i samma ögonblick staten öfvertagit banan, generalstaben kommer och säger: »Låt oss för all del få samma lutningsförhållanden som på andra banor». Jag kan nu icke uppgifva några siffror å hvad de i anledning häraf nödiga ändringar komma att kosta, men det blir sannerligen vida mer än den nedsättning i priset, som Utskottet föreslagit. Likaledes komma både stationer och rörlig materiel att ytterligare erfordras. Jag kan i detta hänseende ej gilla Trafikstyrelsens förslag och jag för min del är, med den kännedom jag har om förhållandena, alldeles öfvertygad att det för detta ändamål kommer att behövas några 100,000 kronor mer än som beräknats. Godsvagnarne kunna visserligen gå till Sundsvall i stället för att de nu uppehållas af omlastningen, men passagerarevagnar och lokomotiv måste betydligt ökas, om denna bana öfvertagas af staten. Dessutom kommer en nedsättning i taxan att ega rum — för närvarande erlægges å Sundsvallsbanan, om jag minnes rätt, omkring 5 öre per centner och banmil för gods i fulla vagnar, med undantag för timmertransporter, hvarför betalas ett fixt pris per stock — och statens taxa, som är betydligt lägre, kommer att gälla, efter ombyggnaden, hvarigenom bruttoinkomsten kommer att nedgå. Å andra sidan kommer den att stiga genom den ökade trafik, som banan erhåller. Det blir sålunda å ena sidan en minskning, och å den andra en tillökning i trafikinkomsterna. I det hela tror jag dessa komma att något stiga, ehuru jag icke tror att denna ökning kommer att försiggå så hastigt, som man väntar, ty samtidigt bygger staten en bana till Sollefteå, å hvilken afståndet från Bräcke till Indalselven, hvarest en ypperlig och särdeles billig flottled till Sundsvall finnes, blifver knappt 8 mil och till Sollefteå $13 \frac{2}{3}$ mil, medan deremot afståndet till Sundsvall är $11 \frac{2}{3}$ mil. Från Sollefteå

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torshammars jernväg.
(Forts.)

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Turpshammars järnväg (Forts.) finnes utfartsväg till hafvet medelst ångbåtar. Denna sistnämnde väg till hafvet blir visserligen något dyrare än vägen öfver Sundsvall, men trafiken kan dock uppehållas på detta sätt, och staten kan genom att förbättra trafikleden i Ångermanelven eller genom att lägga en bana från Sollefteå till Nyland, draga en stor del af trafiken åt detta håll. I alla händelser kommer nog Hernösand att äfven med något större omkostnader på denna väg konkurrera med Sundsvall. Det har aldrig varit Utskottets mening, att köpet ej skulle bliwa af, men Utskottet anser priset allt för högt. Ilvilken som helst annan stad, jag säger med flit stad, ty Sundsvall eger $\frac{130}{177}$ eller nära $\frac{3}{4}$ af samtliga aktierna, skulle icke med nöje göra en betydlig uppoffring för att få trafiken på en gång ordnad i statens hand och bliwa fri från den risk, som är förenad med att förändra den nuvarande banan. Så vidt jag kan inse, kommer det nuvarande bolaget icke att gifva någon afsevärd utdelning på 8 à 10 år. Om banan skulle af bolaget ombyggas till bredspårig, så vore det ingen olycka. Tvärt om! Gefle—Dala-banan visar oss det allra vackraste exempel på en enskild bredspårig bana, som sköter trafiken utmärkt. Den har samma taxa som statens banor och samma snabba och ordentliga expeditionssätt som dessa. Vill bolaget ombygga sin bana, är detta ej någon farlig eventualitet. Någon försäljning till utländske män lärer visserligen icke ifrågakomma, emedan Sundsvalls stad icke kan finnas benägen att till någon annan än staten aflemna kontrollen öfver banan och dess trafiktaxa. Det är visserligen intet ovanligt, att en säljare iakttaget en styf hållning, till dess han får ett fast anbud, men sedermera antager detta. Huru vida detta anbud antages vet jag icke, men misshandel kan det icke med skäl kallas, att Riksdagen gifver bolaget ett fast och i förhållande till den valuta, som erhålles, ganska högt anbud.

Om timret till någon större del kommer att gå på Bräcke—Sollefteå-banan, så kan det bliwa ganska betänkligt med inkomsterna på Sundsvalls-banan, och för sjelfva stadens handel är det af öfvervägande intresse att i konkurrens med Gefle, Söderhamn, Throndhjem och Hernösand få nedsättning i trafiktaxan och slippa omlastningen. Det har blifvit yttrat, att, om köpet ej nu kommer till stånd, bolaget skulle komma att nedlägga ytterligare kostnader på banan, hvilka staten framdeles måste betala, men det är alldeles icke afgjort, att bolagets kostnader bliwa ersatta af staten.

Jag kan icke fördölja för mig, att om man ser tiden an, man sannolikt riskerar mindre, än om man nu skulle betala det begärda höga priset och dertill bestrida de stora utgifter, dem jag anser staten nödvändigt måste lägga ned för att få banan i fullgodt skick. Beträffande materielens begagnande vill jag blott påpeka, att staten naturligtvis får underhålla den i fullgodt skick; och kapitalförlusten blir mindre, om bolaget säljer materielen, än om staten gör det; ty bolaget är ju på sätt och vis köpman och har lättare tillfälle att sälja den än Trafikstyrelsen.

På grund af hvad jag nu anfört får jag vördsamt yrka bifall till Utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Till följd af den diskussion, som redan egt rum i frågan, och om man uppmärksamt genomläser Utskottets betänkande, tror jag att man frestas antaga, att hela frågan verkligen är af den beskaffenhet, att det vore lyckligast, om den blefve afslagen. Det blefve för *staten* lyckligast, och, hvad mera är, det blefve, enligt hvad en bolagsman nyss yttrade, för *bolaget* sjelf lyckligast, om frågan blefve afslagen. Herr Bennich, som nemligen nyss i frågan uttalade sin mening, är, såsom vi känna, af ett mycket sangniniskt lynne. Jag vet nu visserligen icke, om han af bolaget eger fullmakt att yttra sig i en så grannliga fråga, eller om det var endast hans egen åsigt i saken, som han uttalade; men jag har tagit fakta derpå, och önskar således både för bolaget sjelf och för det allmänna, att hela frågan blir afslagen.

Detta kan nu icke ske direkte, såsom herrarne finna, då det vid betänkandet icke finnes någon reservation med yrkande om afslag. Men man skulle kunna nå samma mål *indirekte* genom att förena sig om den reservation, som finnes vid detta betänkande från Andra Kammarens samtliga stats-utskottsledamöter.

Det lider väl icke något tvifvel, att icke i Andra Kammaren denna reservation kommer till heders; och då kommer hela frågan till gemensam votering, i hvilket fall jag hoppas att vi få räkna Herr Bennich bland deras antal, som votera för reservationen, ty derigenom blir det omöjligt för bolaget att försälja banan, och Herr Bennich tycktes såsom bolagsman redan ångra sig, att detta förslag blifvit framställt.

Såsom herrarne finna, utgör skilnaden emellan Kongl. Maj:ts förslag och Stats-Utskottets majoritets hemställan 436,000 kronor. Läger man här till den ytterligare afprutning, som skulle ega rum, i fall reservanternes förslag vunne Riksdagens majoritets bifall, komma ytterligare 384,000 kronor att afgå. Man skulle således inalles kunna bjuda bolaget 820,000 kronor mindre än bolaget enligt Kongl. Maj:ts proposition är villigt att aflåta banan för.

Nåväl — jag börjar verkligen på att tro att det slutar med att bolaget kommer att gå in på denna minsta summa; ty ser man på huru affärens stå för bolaget, så är det dock icke mer än 2 procent utdelning, det har på sitt kapital, och det räcker sannerligen icke till att betala ränta och amorteringar på dess skuldförbindelser, hvilkas belopp uppgår till sammanlagdt 1,996,884 kronor. Men det är fara värdt, att det icke blir någon utdelning alls, och det har må hända inträffat för det senaste året. Alldeles visst är, att, om denna försäljning icke kommer till stånd, bolaget anser sig nödsakadt att kanske vidtaga så storartade arbeten för att kunna få trafiken i öfverensstämmelse med de stora behof, den påkallar, att utdelningen må hända blir ändå mindre än noll!

Här hafva af Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet gjorts beräkningar på den emotsedda rentabiliteten af denna jernväg. Jag beklagar dock dessa beräkningar, som han framställt, ty, såsom jag tror, hålla de ej stånd. Han har afsett de nuvarande förhållandena; men, mine herrar, det är många faktorer, som sannolikt komma att betydligt nedsätta summorna i dessa beräkningar. Jag ber i

Inköp och ombyggnad af Sundsvall-Torpshammars jernväg.
(Forts.)

Inköp och om- sådant hänseende få nämna trävaruexportens beskaffenhet. Vi hafva byggnad af sett, att denna under de senare åren mycket varierat; och det har Sundsvall— ju till och med ifrågasatts att låta den betydligt minskas för att Torpshammars, derigenom kunna upptvinga prisen i England.
jernväg.

(Forts.)

En annan orsak till nedsättning af rentabiliteten är den, som Herr Nordenfelt påpekade, nemligen att, om staten komme att öfvertaga jernvägen, *taxan* för trafiken på densamma komme att bestämmas i öfverensställelse med den på statens öfriga banor; och denna taxa är, såsom Herr Nordenfelt yttrade, lägre än den, som nu är gällande på Sundsvall—Torpshammars jernväg. Man skulle kunna uppgifva andra förhållanden, som härpå inverka, såsom varuprisens sänkning, hvarigenom de stora bolagen möjligen äfven skulle tvingas att minska sin afsättning etc. etc.

Hvad som är säkert är det, att det synes besynnerligt, att staten skall inköpa en jernväg och ombygga den till bredspårig, samt vidtaga åtskilliga andra kostsamma förändringar, hvaribland en af Herr Nordenfelt nämndes skola komma att förorsaka en många hundra tusen kronors ökad kostnad, men att dock stigningen på banan är så högst ofördelaktig, att stora godståg icke skulle kunna framdragas med enkla lokomotiv.

Under sådana förhållanden, och då dessutom utdelningen angifvits för år 1882 till endast 2 procent på dåvarande aktiekapital — en utdelning, som naturligtvis kommer att bli en mycket mindre, då man måste lägga ned ofantliga penningssummor på jernvägens förändrande — synes det mig vara obetänksamt att reflektera på hela denna affär.

Jag skulle således helst se, att frågan afslogs; men då ingen reservation därför förefinnes, och jag sålunda icke har mycket hopp om, att detta kan bli Kammararens beslut, måste jag sluta mig till den af de 12 reservanterne från Andra Kammararen afgifna reservationen, som egentligen är uppsatt af Herr Carl Ifvarsson och som innehåller följande: »Då jag, med hänsyn å ena sidan till det ringa värde, bolagets jernväg kan ega vid dess ombyggande till bredspårig, samt den dryga kostnad, som i följd deraf måste drabba staten för en sådan ombyggnad, och å den andra den obetydliga inkomst, bolaget hittills haft på sin jernväg, anser den föreslagna köpeskillingen vara för högt tilltagen, får jag härmed reservera mig emot Utskottets förslag, under uttryckande af den åsigt, att Utskottet åtminstone bort föreslå köpeskillingens nedsättande till 2,500,000 kronor, om icke derunder.»

Jag får sålunda, hvad köpeskillingen beträffar, vördsamt anhålla om proposition på, att densamma måtte nedsättas till ett belopp af 2,500,000 kronor.

Grefve Sparre: Utskottet har i denna fråga uttalat, att det anser det vara af stor nytta för staten, om denna utfartsväg för de inre jernvägarne komme i statens händer. Ett liknande uttalande gjordes af Utskottet i fjor, då det gälde inköp af banan emellan Söderhamn och Bergvik. Jag tror icke att detta behöfver ytterligare framhållas, då det ju för alla är klart, att den, som eger

jernvägarna i det inre af landet, också bör hafva utfartsvägarna *Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars jernväg.* i sin hand.

Utskottet har också varit välvilligt stämndt emot inköp af Sundsvall—Torpshammars-banan; men Utskottet, som haft att pröfva frågan, måste ju äfven pröfva, huru vida det för densamma erbjudna försäljningspriset vore sådant, att staten med hänsyn till sin fördel borde gå in på framställningen; och jag tror då, för min del, att detta pris, med hänsyn till att banan skulle ombyggas, torde böra reduceras.

Här har af en talare yttrats, att denna bana, ombyggd enligt Kongl. Maj:ts förslag, komme att kosta mindre per mil än Söderhamns-banan. Jag tror dock, att det icke är fullt korrekt att på detta sätt jemföra endast kostnadsbeloppen per banmil på den ena och andra banan; ty derom torde väl icke vara två meningar, att icke Söderhamns-banan i sin anläggning är vida starkare än hvad denna bana blir. Den rörliga materielen har derjemte vid Sundsvall—Torpshammars-banan beräknats kosta endast 70,000 kronor per mil, då deremot å Söderhamnsbanan kostnadsförslaget upptog öfver 180,000 kronor per mil.

En föregående talare berörde stigningsförhållandena å denna bana. Sådana förefinnas i riktningen från Sundsvall till Torpshammar, understigande 1 på 100 af en sammanräknad längd af 32,237 fot, hvaraf 28,961 fot understigande 1 på 80, och i den motsatta riktningen, eller från Torpshammar till Sundsvall, 20,579 fot, hvaraf 19,549 fot understigande 1 på 80 och icke mindre än 14 kurvor med 800 fots radie till sammanräknad längd af 7,997 fot. Jag är nu visserligen öfvertygad att, när banans ombyggnad kommer till utförande, planen dertill kommer att förbättras; men vi skola dock ihågkomma, att dylika stigningar förefinnas i ombyggnadsplanen för Sundsvall—Torpshammars-banan, då deremot i den för Söderhamns-banan det icke fans någon stigning, som var starkare än 1 på 100. Det är, såsom jag tror, således ej rätt att jemföra endast slutsifforna. Jag måste dessutom påpeka, att det pris, hvarför Söderhamns-banan erbjöds, var oändligt mycket lägre än för den bana, som nu är i fråga. Söderhamns-banan erbjöds staten till inköp för endast 691,763 kronor, då deremot denna jernväg erbjödes staten för 3,650,000 kronor!

Ej heller kan priset, som fordras, bero på de höga trafikinkomster banan lemnat. Söderhamns—Bergviks-banan lemnade vida högre. Nettobehållningen af trafiken var för Sundsvall—Torpshammars jernväg i runda tal, för år 1880 160,000 kronor, för år 1881 188,000 kronor och för år 1882 196,000 kronor. Den nedgick visserligen under år 1883 till 169,000, men jag tror mig veta, att behållningen under de första månaderna af innevarande år varit något högre än under samma månader förra året. Men på den lilla Söderhamns-banan uppgick, enligt Trafikstyrelsens berättelse af den 2 Mars 1882, nettoinkomsten af trafiken för åren 1876—1880 i medeltal till icke mindre än 134,501 kronor. Den banan erbjöds staten för 691,763 kronor, då deremot ifrågavarande jernväg skulle kosta 3,650,000 kronor!

Jag har endast anfört detta för jemförelsens skull. Söderhamns-

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars-jernväg.
(Forts.)

banan erbjöds staten synnerligen billigt, säkerligen därför att det ansågs af synnerlig vigt för orten, att den smalspåriga jernvägen utvidgades till bredspårig och utsträcktes till Kilafors. Och ehuru fördelen i detta hänseende är mindre vid Sundsvall—Torpshammars-jernvägen, derigenom att denna redan nu är förbunden med stambanan, tror jag dock, att fördelarne, som vinnas genom att staten förvärfvar sig jernvägssträckan ända ned till Sundsvall, äro af så stor betydelse ej minst genom den lägre taxan å statens jernvägar, att det lägre inköpspriset äfven derigenom vinner ett berättigande. Den sidan af saken bör icke, synes mig, lemnas utan afseende.

En ärad talad nämnde nyss, att han ansåg det vara obilligt att fordra, det materielen skulle kunna af staten få begagnas under byggnadsåren, utan att någon garanti lemnades, för att den väl erhöles; men, om affären kommer till stånd, synes billigheten fordra, att, så väl när staten emottager denna materiel för att begagna den under byggnadsåren, som när materielen sedermera aflemnas, en värdering å densamma kommer att ega rum. Om detta står visserligen ej något i utskottsbetänkandet, emedan Utskottet ansåg sig icke behöfva gå in i sådana detaljer, då ju det fans en punkt i betänkandet, der Utskottet hemställer att Riksdagen skulle åt Kongl. Maj:t öfverlåta att vi öfrigt fastställa de närmare vilkor, förbehåll och bestämmelser, som vid aftals träffande med jernvägsaktiebolaget och Sundsvalls stad kunna finnas erforderliga; och deri synes det mig vara inrymd rätt för Kongl. Maj:t att medgifva detta.

Man har sagt, att bolaget icke skulle godkänna ett lägre belopp, än det af Kongl. Maj:t föreslagna. Derom kan jag icke yttra mig; men upplysningsvis skall jag bedja få nämna, att ett bifall till Utskottets förslag skulle lemna aktieegarne något öfver 70 procent af aktiebeloppet, — något som synes mig icke så litet afsevärdt, då man hittills haft nästan ingen utdelning å aktierna.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Olsson: Om man tänkte sig, att staten hade att välja emellan att köpa Sundsvall—Torpshammars-banan och att bygga en ny jernväg, tror jag man icke skulle tveka om hvilket beslut Riksdagen borde fatta; men så är icke nu förhållandet.

Jag är hvarken aktieegare i bolaget eller har jag några andra enskilda intressen med afseende på denna jernväg; men jag har dock trott att man borde fästa afseende vid de omständigheter, som tala för, att Riksdagen bör betänka sig mer än en gång, innan den afslår den framställning, som Kongl. Maj:t nu gjort.

Här är icke fråga om att välja emellan att bygga en jernväg och att inköpa denna bana, utan emellan att antingen inköpa banan, eller också att staten icke kommer i besittning af en sådan jernväg, som erfordras sasom utfartsväg för statens bana i det inre af landet.

Under sådana förhållanden ligger det öppet och klart, att det bolag, som för närvarande eger denna jernväg, icke blott i denna omständighet har en särskild anledning att taga sig till vara för en nedsättning i det pris, som redan uppgifvits, utan att deri ligger just en särskild anledning för bolaget att allvarligen taga i öfver-

vägande, huru vida det icke för bolaget vore fördelaktigt att själv^{Inköp och om- byggnad af Sundsvall-- Torpshammars jernväg.} göra banan bredspårig i stället för smalspårig.

Jag är öfvertygad om att, ifall bolaget mäktade förändra banan till bredspårig, det efter några år skulle visa sig, att icke blott det aktiekapital, som bolaget redan nedlagt i den smalspåriga banan, utan äfven den ökade kostnaden för banans ombyggande till bredspårig komme att lemnas afkastning och således kunna förräntas.

All erfarenhet visar, att hvarje ändpunkt vid en jernväg lemnar relativt större afkastning än någon annan del af samma jernväg. Detta är visadt vid alla ändpunkter å banor, som staten för närvarande eger och som under någon längre tid varit trafikerade.

Nu säger man, att man kan vänta och se tiden an, i fall icke detta anbud antages. Ja, det kan man visserligen; man hvad vinner staten af ett sådant uppskof? Först och främst att svårigheten för trafiken blir densamma, som den för närvarande är, och kanske större i samma mån som trafiken ökas.

Men hvad som kanske viktigare är, dermed lemnas tillfälle för bolaget att uppställa ännu större fordringar för att staten skall få inlösa denna jernväg, om hvilken man kanske redan nu har klart för sig att staten förr eller senare måste ega den.

Det är visserligen sant, att Sundsvalls stad har fördel af att staten kommer att ega äfven denna del af jernvägen, derigenom att transportsatserna blifva lägre och trafiken kanske omsorgsfullare skött; men deraf följer icke, att ej Sundsvalls stad kan taga i öfvervägande samt just, med afseende fästadt å utsigterna till större trafik, nu eller ganska snart göra hvad staten ämnar, nemligen bygga banan bredspårig.

Jag tror för min del, att det vore sparsammast och fördelaktigast för staten att inköpa denna jernväg samt i nödfall betala det pris, som af regeringen föreslagits.

Men der finnas andra omständigheter, som innehållas i regeringens förslag, dem jag tror det är af vigt att särskildt fästa afseende vid.

Regeringen föreslår icke blott att köpa jernvägen utan också att bygga kajer och dylikt och nöjer sig med en *öfverlåtelse* af den mark, som dertill är nödvändig för jernvägen och ytterligare skulle komma att blifva nödvändig, i stället för ett *egande* af denna mark under oinskränkt rätt.

I stället för denna i förslaget omnämnde öfverlåtelse tror jag, i likhet med hvad Utskottet i denna del hemställt, att staten borde hafva eganderätt till detta område.

För min del tror jag, att det skulle vara klokast, att man handlar bäst i statens intresse, både med afseende på det, som tillhör trafiken, och äfven med afseende å besparingen, då man nemligen utgår från den synpunkten, att staten behöfver denna jernväg, såsom en utfartsväg, genom att godkänna det af regeringen föreslagna beloppet, men att bibehålla Utskottets förslag i de öfriga punkterna, eller således, att Kongl. Maj:ts proposition måtte på det sätt bifallas, att köpesumman antages i öfverensstämmelse med denna proposition,

(Forts.)

*Inköp och om-*men med de vilkor i afseende på eganderätten till området samt
byggnad af byggande af kajer m. m., som Utskottet föreslagit.
Sundsvall—

Torpshammars Jag har trott, att man kanske borde fästa afseende vid frågans
jernväg. närvarande ställning, och jag har känt mig manad att uttala det på
(Forts.) sätt, som jag gjort, troende, att detta vore för staten fördelaktigast,
och att framtiden också kommer att utvisa, att staten derigenom haft
de största besparingar.

Jag anhåller om proposition på detta mitt förslag.

Friherre Klinekowström: Jag har blifvit gjord uppmärksam derpå, att, när jag yrkat, att sjelfva hufvudbeloppet af den köpeskilling, som staten skulle lemna till bolaget, skulle sättas ned derhän, att jag föreslagit, i likhet med reservanternes mening, att den skulle, i stället för den af Stats-Utskottet föreslagna, eller 2,884,000 kronor, nedsättas till 2,500,000 kronor, äfven åtskilliga detaljsummor derigenom komma att blifva nedsatta. Det är fallet först med en summa på sidan 20 punkten 3, der Utskottet föreslår, jemte det staten skulle eftergifva jernvägens obetalade statslån 1,396,884 kronor 60 öre samt öfvertaga de obligationer till belopp af 600,000 kronor, som bolaget särskildt utfärdat, att återstående egentliga köpeskillingen skulle blifva 887,115 kronor 40 öre. Med afseende på mitt förslag om nedsättning af köpeskillingen i dess helhet skulle denna sista summa i stället blifva 503,115 kronor 40 öre. Vidare förekommer längre ner på samma sida 20 Utskottets förslag, att staten skulle bevilja »de, efter hvad ofvan är sagdt, till gäldande af den kontanta köpeskillingen erforderliga belopp, tillsammans kronor 1,487,115: 40.» Det komme enligt mitt förslag att således blifva nedsatt till kronor 1,103,115: 40. Slutligen i sista punkten har Utskottet föreslagit den fördelning, som skulle ske under åren 1885 och 1886, dervid Utskottet ansett, att staten för inköp af jernvägen samt dess ombyggnad och förseende med rörlig materiel skulle anvisa att utgå under år 1885 kronor 1,600,000 och under år 1886 kronor 1,717,000. Der skulle dessa summor enligt mitt förslag komma att utgöra under år 1885 kronor 1,387,000 samt under år 1886 kronor 1,113,000, hvilket sammanlagdt gör 2,500,000 kronor. Det är dessa förändringar, som jag nu vördsamst framställer. Jag skall i allt fall, då jag är ensam här om min mening rörande detta köp, icke besvära Kammaren med någon särskild begäran om omröstning rörande mitt förslag. Det kommer nog tid att rösta om detsamma, när det kommer till gemensam votering.

Herr Bergström: Att staten icke är egare af slutsektionen å tvärbanan från riksgränsen till Torpshammar och att denna slutsektion icke är bredspårig, således icke har samma spårvidd som den öfriga delen af tvärbanan, innebär och medför stora olägenheter. Ingen, som tager kännedom om denna fråga, lärer kunna förneka detta och ingen af dem, som hittills yttrat sig, har heller förnekat det. Jag hänvisar i det afseendet till de upplysningar, som förekomma i Stats-Utskottets betänkande och i Kongl. Maj:ts proposition. Det gäller nu att finna botemedlet mot dessa olägenheter, och det botemedlet är, att statsverket skulle inköpa banan af bolaget och

utvidga spårvidden. Såsom bekant är finnes inom läkarekonsten en skola, som kallas den homöopatiska. Den drifver den satsen, att ju mera man förtunnar ett botemedel, desto kraftigare verkar det. Stats-Utskottet tyckes hafva omfattat denna homöopatiska teori, ty det har alltmera förtunnat botemedlet. Om man nemligen ser till, huru frågan från början utvecklats sig, finner man, att bolaget frivilligt för ändamålet offrat en million, motsvarande hvad bolaget på företaget förlorat. Sedermera, när det offrat denna million och utbjöd banan för 3,900,000 kronor, afprutade trafikstyrelsen 250,000 kronor och denna lägre beräkning låg till grund för Kongl. Maj:s förslag och hemställan att inköpssumman måtte bestämmas till 3,650,000 kronor. Nu kommer Stats-Utskottet och förtunnar botemedlet ytterligare och nedsätter det till 2,884,000 kronor. Men ännu en förtunning är i fråga och den har Friherre Klinckowström försökt göra genom att omfatta reservationen af de elfva — ty de äro elfva, icke tolf, såsom han uppgaf — de der vilja, att endast en köpesumma af 2,500,000 kronor skall erbjudas. Mig synes, att ett sådant tillvägagående icke är på sin plats emot ett bolag, som består af svenske män och som hafva sagt sitt ord: detta är den yttersta eftergift vi vilja göra! Hade Riksdagen framför sig en schackrare, hvilken man för hans vara bjuda snart sagdt hvad som helst, då vore icke mycket att invända mot det af mig klandrade tillvägagående, men gent emot ett bolag, bestående af hederlige svenske män, hvilka allvarligt sagt: detta är vårt sista och yttersta anbud, borde man sannerligen iakttaga större grannligheten. Antingen är olägenheten så stor, att man måste välja det rätta botemedlet, eller är den icke så stor, att användningen af samma medel bör komma i fråga. Mig synes, att man i detta afseende icke kan hafva andra alternativ än att antingen bifalla Kongl. Maj:s förslag eller också afslå alltsammans.

Jag tviflar högeligen på att, om Utskottets förslag blir Riksdagens beslut och således statens trafikstyrelse skulle ega att, till dess banan blifvit af staten ombyggd, afgiftsfritt begagna banans öfverbyggnad och materiel, jag tviflar på, säger jag, att man då från bolagets sida kunde med hopp om framgång fordra ersättning för slitning och dylikt, såsom ordföranden i Stats-Utskottet syntes förmena. De öfriga förändringar i den Kongl. propositionen, som Utskottet har föreslagit, äro icke heller lyckade. Jag inser icke hvarför staten behöfver vinna eganderätt till den mark å staden Sundsvalls område, öfver hvilken spären gå. Icke har staden fordrat eganderätt till Stockholms hamnkajer, därför att den fått utlägga spår uteser kajerna. Man bör väl också taga i betraktande, att afkastningen af banan för år 1885 blir större än beräknadt är, om man nemligen besinnar, att staten enligt Kongl. Maj:s förslag icke skall utbetala den större delen af köpeskillingen, 1,653,115 kronor 40 öre, förr än den 2 Januari 1886, fastän banan skall aflemmas till staten den 2 Januari 1885. Beräknar man 4 procent på det belopp, som sålunda ej förr än den 2 Januari 1886 skall utgå, gör detta 66,124 kronor. Lägges denna statens räntebesparing till banans nettoafkastning, så torde denna bana komma att gifva en högst betydlig procent i vinst för år 1885.

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars jernväg.
(Forts.)

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars jernväg. Jag kan icke annat än på det lifligaste yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

(Forts.)

Herr Olsson: Jag ber endast att i afseende på den punkt i Stats-Utskottets betänkande, som jag tog mig friheten fästa uppmärksamheten vid och, som den siste ärade talaren äfven berörde, få tillägga, att den innehåller icke blott fråga om eganderätt till mark, der spår eller bangård skall läggas, utan äfven skyldighet för staten att bygga kajer, någonting som jag tror, att staten icke alls har med att göra vid en aflastningsplats sådan som den i fråga varande är. Jag tog mig derföre friheten fråga Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet om denna sak, och, så vida jag icke missuppfattat honom, syntes han icke hafva något emot, om detta vilkor skulle af Riksdagen göras, och jag är fullt öfvertygad om, att det skulle bespara icke obetydligt för staten, ty att staten skulle sakna eganderätt till marken på en bangård eller åtaga sig någon som helst förbindelse till att bygga kajer, tror jag skulle hafva stora vanskligheter, hvadan jag ber att ytterligare få fästa uppmärksamhet på denna inskränkning i den Kongl. propositionen.

Herr Beijer: Det torde tillåtas mig att yttra några ord i denna sak på grund af den kännedom jag har dels om denna bana, dels om de norrländska stambanorna i allmänhet.

För min del anser jag det vara en nödvändighet, att denna bana bringas till samma spårvidd som statens. Jag är vidare af den åsigten, att det vore en stor fördel för staten att blifva egare af denna bana, och jag får slutligen nämna, att vi icke hvad köpefrågan beträffar hafva med något i tryckt ställning varande bolag att göra. Bolaget har vid flera tillfällen framhållit och till och med anhållit, att det icke måtte blifva räknadt bland sådana bolag, som äro i nödstäld belägenhet. Hvad nu sjelfva detta köp beträffar, torde man vid bedömandet deraf böra taga i betraktande, huru förhållandet nu skulle hafva varit, om staten sjelf hade byggt banan från första början för omkring tio år sedan. Om man då beräknar, att kostnaden för denna bana hade blifvit lika med medelkostnaden för hela stambanan genom Norrland eller 750,000 kronor per mil, så skulle anläggningskostnaden hafva uppgått till 4,005,000 kronor. Men om banan varit färdig 1876 och således hade trafikerats under de sju år, som här blifvit upptagna i Stats-Utskottets betänkande, samt under år 1883 och detta år, så skulle nettobehållningen under dessa år hafva uppgått till 1,401,635 kronor eller i rundt tal till 1,400,000 kronor. Men räntan på anläggningskostnaden hade under denna tid uppgått till 2,000,000 kronor, då räntan under byggnadsåren tages med i beräkning. Skilnaden emellan nyssnämnda summor utgör 600,000 kronor, staten hade således gjort en förlust på 600,000 kronor, som nu undvikits, men i stället drabbat Sundsvallsbanan.

Vidare bör man icke lemna utan afseende att, om banan om-lägges till bredspårig och förses med ny öfverbyggnad, får staten en bana med ny öfverbyggnad och nya räls, en fördel som jag icke kan skatta till mindre än 160,000 kronor. Vidare får den ny materiel

i stället för den, som under 10 år begagnats och den fördelen kan efter låg uppskattning beräknas till 30,000 kronor. Sedermera är också att märka, att, såsom i Stats-Utskottets betänkande äfven är påpekadt, staten slipper att anlägga en ny omlastningsstation vid Rombäck, om banan göres bredspårig. En sådan stations anläggning skulle kosta 150,000 kronor. Om alla dessa poster sammanläggas, komma vi således upp till en summa af 4,940,000 kronor.

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars jernväg.
(Forts.)

Hvad gäller nu affären att köpa denna bana? Jo, 5,150,000 kronor, om kostnaden för banans ombyggnad till bredspårig inberäknas. Hela skilnaden blir sålunda endast 190,000 kronor. Nu frågar jag: är det värdt att göra afseende på denna summa, som mycket lätt skulle öfverskridits, om banan i verkligheten hade blifvit endast 5 procent dyrare och om trafiken icke hade gått så fördelaktigt som den gjort?

Visserligen är det sant, att, om staten hade byggt banan, den otvifvelaktigt hade blifvit solidare. Den hade då också sannolikt fått endast stigningar af 1 på 100 i stället för 1 på 60, ehuru detta icke är så säkert, emedan det varit förenadt med mycket besvär att bringa ned stigningen så mycket på statens öfriga banor.

På grund häraf anser jag, att Kongl. Maj:ts förslag både är billigt och antagligt och att det icke tjenar till något, i fall man verkligen vill saken, att försöka pruta af ett par hundra tusen kronor, synnerligast som jag nu fått mig tillhanda ett telegram från Sundsvall af följande lydelse:

»Vid nyss hållet sammanträde, hvarvid 2,902 jernvägsaktier voro representerade genom 35 delegare, förklarades enhälligt, att Stats-Utskottets förslag omöjligen kan antagas; alla närvarande ämnade framgent vidblifva detta uttalande, hvilket enligt uppdrag meddelas genom

E. Berggren.»

På denna punkt står frågan. Ett ytterligare uppskof tror jag skulle vara till stor förlust för staten samt till men för allmänheten. I det skick, hvori banan nu befinner sig, när den är af olika spårvidd med statens öfriga banor, kan man icke derpå transportera så kallad sågad vara, ty denna kan icke omlastas lika lätt som timmer och sågblock. Ej heller kan man på densamma gå fram med så stora laster som på statens banor och detta är ju en stor olägenhet. Om man icke ombygger denna bana, kan lätt det förhållandet inträffa, som en ärad talare här har påpekat, att virket söker sig en annan väg, t. ex. till Indalselven, och följer hela denna elf utefter. Men om banan öfvertages af staten och göres bredspårig, så tror jag att alla svårigheter öfvervinnas och att trafiken derå kommer att växa och blifva ganska stor.

Hvad nu beträffar, att stigningar af 1 på 60 förekomma, så är detta visserligen en olägenhet, men den är dock icke värre än på Gefle—Dalabanan, hvilken är den bana, som har den största trafiken och bäst lönar sig af alla våra jernvägar. Den olägenheten bör således icke afskräcka oss.

Hvad åter beträffar förhållandet till Sundsvalls stad med afseende

Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammarsjernväg.
(Forts.)

på den mark, som erfordras till hufvudstation i Sundsvall, så anser jag för min del, att det är temligen likgiltigt, om staten eger denna jord eller endast har dispositionsrätt deröfver.

Här kunde visserligen vara mycket mera att säga, men tiden är långt framskriden och de viktigaste skälen för inköp af banan äro redan anförda. Hvad priset angår, så har bolaget förklarar och visat, att det redan på anbudet 3,900,000 kronor skulle förlora 1,000,000 kronor, och nu har priset nedsatts till 3,650,000 kronor. Längre tror jag icke att man bör gå i nedprutning, helst som staten redan har haft ganska stora fördelar af denna bana, som redan var färdig, då arbetena å tvärbanan påbörjades och icke är utan skuld till att banan blifvit smalspårig. Om man hade att göra med ett sådant bolag, som egde Motala—Hallsbergsbanan, hvilket var nödsakadt att taga hvad som bjöds, kunde man ju pruta huru mycket och huru länge som helst, men så är här ingalunda förhållandet. Min fullkomliga öfvertygelse är därför, att det är till stor fördel för staten att nu genast avsluta köpet, ty ju längre vi dröja, desto dyrare blir den och desto svårare blir omläggningen af densamma. Det är ingen lätt sak att förändra spårvidden i en bana på 5 mils längd utan att för mycket störa trafiken.

På grund af hvad jag nu anfört får jag vördsamt anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Wallenberg: Jag vill endast säga, att i afseende på denna jernväg, som är en del af sammanbindningsbanan mellan Trondhjem och Sundsvall, detta också är en sak att taga i betraktande. Ty om jag tänker mig, att genom den åtgärd, som här af Kongl. Maj:t är föreslagen, eller att banan skulle blifva ombyggd i öfverensstämmelse med statsbanan, all omlastning vid Torpshammar kunde undvikas, så är det klart, att man derigenom tillökade statsbanornas trafikområde i Jemtland. Och det är ur den synpunkten som jag anser det vara af stor vikt, att denna proposition bifalles.

I likhet med den siste ärade talaren anser jag, att om man vill saken, man bör bifalla Kongl. Maj:ts proposition, derfore att då är saken afgjord, ty den grundar sig på ett anbud, som står fast. Vill man icke antaga detta, så är frågan oafgjord, och om jag känner mina forna stadsbor rätt, tror jag nog, att de hålla ord med hvad de sagt, och de äro icke i så nödstäld belägenhet som fordringsegarne i Hallsbergs—Motala—Mjölby jernvägsaktiebolag, att de likt dem behöfva taga hvad som bjöds. Jag erinrar för öfrigt derom, att vi under loppet af många år här i Kammaren diskuterat den viktiga frågan, att från statsbanan såsom stambana böra finnas åtskilliga *utfartsvägar* till hamnar och då är det naturligt, att en sådan utfartsväg som den nu i frågavarande, bör hafva samma spårvidd som stambanan i dess helhet.

Jag anhåller att få ansluta mig till dem, som yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade Herr vice Talmannen, som öfvertagit ledningen af Kammarens förhand-

lingar, att i afseende på förevarande utlåtande vore framställda följande yrkanden: Inköp och ombyggnad af Sundsvall—Torpshammars jernväg.
(Forts.)

1:o) att Utskottets hemställan skulle bifallas;

2:o) att Kongl. Maj:ts proposition i ämnet skulle bifallas;

3:o) af Herr *Olsson*, att Kongl. Maj:ts proposition skulle bifallas med tillägg, såsom vilkor för ifrågavarande jernvägs inköp, att all den Sundsvalls stad tillhöriga mark, som af Kongl. Maj:t pröfvas för jernvägsanläggningen erforderlig, bör af staden till staten med full eganderätt öfverlätas, och staden vara skyldig bekosta de vid Sundsvalls station erforderliga kajer och muddringar utom den föreslagna egentliga timmerhamnen; samt

4:o) af Friherre *Klinckowström*, att Utskottets hemställan måtte bifallas med följande ändringar: att köpeskillingen för berörda jernväg nedsattes till 2,500,000 kronor; att det belopp, som skulle till jernvägsaktiebolaget erläggas den 2 Januari 1886, sedan staten eftergifvit den oguldne återstoden af det bolaget beviljade statslån och inlöst de i jernvägen intecknade obligationer, bestämdes till 503,115 kronor 40 öre; att till gäldande af den kontanta köpeskillingen beviljades 1,103,115 kronor 40 öre; och att af de för inköp af jernvägen samt dess ombyggnad och förseende med rörlig materiel anslagna medel anvisades till utgående under år 1885 kronor 1,387,000 och under år 1886 kronor 1,113,000.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning vara med öfvervägande Ja besvarad.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.